

Hørings svar om kategorialmenighet for samer i pite- og lulesamisk språkområde

Høringsdokumentet stilte følgende spørsmål:

1. Støtter du/dere opprettelse av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet?
2. Hvilke behov kan en ny kategorialmenighet dekke?
3. Kan disse behovene dekkes på andre måter enn ved å opprette en kategorialmenighet – i så fall hvordan?
4. Hvordan ser du/dere for deg/dere samvirket mellom kategorialmenigheten og lokalmenighetene i lule- og pitesamisk språkområde?
5. Har du/dere andre merknader høringen?

Agder og Telemark bispedømmeråd

Ja

Å opprette en kategorialmenighet vil kunne være en god måte å ivareta målsettingene i handlingsplanen for Sannhet og forsoning, KR 94/24, vedtatt desember 2024:

- Kunnskap og kompetanse:

Det er et stort behov for mer kunnskap og kompetanse om lule- og pitesamisk kirkeliv internt i Den norske kirke og eksternt i storsamfunnet. En kategorialmenighet vil kunne gjennomføre kurs og opplæring av f.eks. andre kirkelige ansatte.

- Erkjennelse og forsoning:

Etablering av en kategorialmenighet vil være et konkret tiltak i forsoningsprosessen som Den norske kirke står i etter Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. En kategorialmenighet kan styrke og støtte revitaliseringsprosessen i de samiske miljøene fordi kirken fremdeles har en sentral rolle i mange lokalsamfunn, og det vil kunne gi symbolsk tyngde i forsoningsprosessen.

- Kirkelig undervisning og læring:

Det vil bli lettere å bygge opp og gjennomføre aktiviteter og tiltak for og med lule- og pitesamiske barn og unge.

- Rekruttering:

Prest og andre ansatte i en katedralmenighet vil kunne jobbe mer systematisk med rekruttering inn i lule- og pitesamisk kirkeliv.

- Språk:

Det nye testamentet på lulesamisk har vært tilgjengelig fra 2003, og liturgiske tekster har blitt oversatt i de senere årene. Pitesamene derimot, har ennå ikke bibeltekster eller liturgiske tekster på sitt eget språk. En katedralmenighet vil kunne styrke dette arbeidet med oversettelse og «livreddende» arbeid og innsats for lule- og pitesamiske språk.

- Tro og kultur:

En slik menighet vil være et tydelig signal om at lule- og pitesamisk kultur og trosliv er viktig og likeverdig.

- Rettigheter:

Lule- og pitesamers med- og selvbestemmelsesrett vil lettere kunne praktiseres og styrkes i en katedralmenighet.

- Samarbeid:

En slik menighet vil kunne samarbeide med andre menigheter uavhengig av geografi og tilholdssted, slik Saemien Åålmege betjener sørsamer over et stort område.

Det er vanskelig å se at et slikt omfattende arbeid som skissert i handlingsplanen for sannhet og forsoning, kan gjøres på en god, grundig og systematisk måte uten opprettelsen av en katedralmenighet. Det er bare å se til Saemien Åålmege og hva den har betydd for sørsamisk kirkeliv.

Det er håp om at en slik menighet kan gi språkkompetanse og være en ressursmenighet for de lokale menighetene i lule- og pitesamisk område.

Rapporten fra Sannhets – og Forsoningskommisjonen (juni 2023) og KR sin handlingsplan (KR 94/24) er ikke nevnt i høringsnotatet. Er det ikke naturlig at opprettelsen av en lule- og pitesamisk katedralmenighet også sees i lys av disse to dokumentene og den forsoningsprosessen som foregår i Den norske kirke?

Biskop Svein Valle

Ja

Det dekker behovet for kirkelig betjening av pite- og lulesamer bosatt på flere steder i Nordland, samt andre deler av landet. DE vil også stå i spissen for fortsatt utvikling av pite- og lulesamisk kirkeliv. Den vil også ivareta samisk selvbestemmelse og være et aktivt bidrag til den pågående forsoningsprosessen.

Nei, disse behovene dekkes best ved å etablere en struktur, kategorialmenighet, som har landsdekkende betjening, ivaretar selvbestemmelse, utvikler samisk pite- og lulesamisk kirkeliv.

Det ene utelukker ikke det andre. For våre medlemmer vil det ikke være et "enten/eller", men et "både/og". Det vil helt sikkert være nødvendig å gjøre avklaringer og tilpasninger, men ikke noe uoverstigelig.

Opprettelsen av pite- og lulesamisk kategorialmenighet er et svært viktig steg i arbeidet med forsoning. I tillegg til at det vil sikre kirkelig betjening til alle pite- og lulesamer over det ganske land. Språk, selvbestemmelse og praktisk tilretteleggelse er helt grunnleggende i den videre forsoningsprosessen. Det vil, for pite- og lulesamer, ivaretas gjennom opprettelse av kategorialmenighet.

Bjørgvin bispedømeråd

Ja

Å oppretta ein kategorialkyrkjelyd vil kunna vere ein god måte å ivareta målsetjingane i handlingsplanen for sanning og forsoning, KR 94/24, vedtatt des 2024:

Kunnskap og kompetanse: Det er stort behov for meir kunnskap og kompetanse om lule- og pitesamisk kyrkjeliv, både internt i Den norske kyrkja og eksternt i storsamfunnet. Ein kategorialkyrkjelyd vil kunne gjennomføra kurs og opplæring for til dømes andre kyrkjelege tilsette.

Erkjenning og forsoning: Etablering av ein slik kyrkjelyd vil vera eit konkret tiltak i forsoningsprosessen Den norske kyrkja står midt oppe i etter rapporten frå Sannings- og forsoningskommisjonen. Ein kategorialkyrkjelyd kan styrka og støtta revitaliseringsprosessane i dei samiske miljøa fordi kyrkja framleis har ei sentral rolle i mange lokalsamfunn, og det vil kunna gje symbolsk tyngde i forsoningsprosessen.

Kyrkjeleg læring og undervisning: Det vil bli lettare å byggja opp og gjennomføra aktivitetar og tiltak for og med lule- og pitesamiske born og unge.

Rekruttering: Prest og andre tilsette i ein slik kyrkjelyd vil kunne arbeida meir systematisk med rekruttering til lule- og pitesamisk kyrkjeliv.

Språk: Det nye testamentet på lulesamisk har vore tilgjengeleg sidan 2003, og liturgiske tekstar har blitt omsette dei siste åra. Pitesamane har derimot enno ikkje bibeltekstar eller liturgiske tekstar på sitt språk. Ein kategorialkyrkjelyd vil kunne styrka dette arbeidet med omsetjing og «livreddande» innsats for lule- og pitesamiske språk.

Tru og kultur: Ein slik kyrkjelyd vil vera eit tydeleg signal om at lule- og pitesamisk kultur og trusliv er viktig og likeverdig.

Rettar: Lule- og pitesamar sin med- og sjølvbestemmingsrett vil lettare kunne praktiserast og styrkast i ein kategorialkyrkjelyd.

Samarbeid: Ein slik kyrkjelyd vil kunne samarbeida med andre kyrkjelydar uavhengig av geografi og tilhaldsstad, slik Saemien Åålmege betener sørsamar over eit stort område.

Det er vanskeleg å sjå at eit så omfattande arbeid som skissert i handlingsplanen for sanning og forsoning kan gjerast på ein god, grundig og systematisk måte utan oppretting av ein kategorialkyrkjelyd.

Det er von om at ein slik kyrkjelyd kan gje språkkompetanse og vera ein ressurskyrkjelyd for dei lokale kyrkjelydane i lule- og pitesamiske område.

Rapporten frå Sannings- og forsoningskommisjonen (juni 2023) og KR sin handlingsplan KR94/24 er ikkje nemnde i høyringsnotatet. Er det ikkje naturleg at opprettinga av ein lule- og pitesamisk kategorialkyrkjelyd også blir sett i lys av desse dokumenta og den forsoningsprosessen som går føre seg i Den norske kyrkja?

Bodø kirkelige felle råd

Ja

På dette tidspunkt, og i lys av sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid, er dette en hensiktsmessig løsning. Bodø kirkelige felle råd er derfor enig i at den beste

løsningen for å sikre samisk selvrepresentasjon, som dreier seg om med- og selvbestemmelse og et kirkefellesskap på pite- og lulesamenes premisser, er opprettelse av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet.

På dette tidspunkt er det etter vår vurdering ikke vist til at det foreligger andre gode alternativer som vil ivareta samisk selvrepresentasjon på en bedre måte enn ved opprettelse av en kategorialmenighet.

På sikt må denne løsningen evalueres og det bør vurderes om samisk selvrepresentasjon bedre kan ivaretas på andre måter, f.eks. ved fast representasjon i menighetsråd og felelsråd.

Et klart mandat for kategorialmenigheten, gjerne i tråd med hvordan dette er for Saemien Áálmege (Sør-Samisk kategorialmenighet) vil gi mulighet for å utvikle og sikre en pite- og lulesamisk selvrepresentasjon. Hvordan dette i praksis vil fungere er ikke avklart og må utvikles i samarbeid og samhandling mellom Sør-Hålogaland bispedømmet og de aktuelle fellelsrådene.

Sør-Hålogaland har en særstilling ved at alle fire samiske språkområder finnes geografisk innenfor bispedømmet, og Bodø har en sentral plass i dette. Samarbeid med samisk kirkeliv må baseres på tett dialog og samarbeid. Det kan også vurderes om fellelsrådet skal invitere kategorialmenigheten til å være fast observatør på våre fellelsrådsmøter, eller på andre faste samarbeidsarenaer.

Nei

Bodø kommune

Ja

Bodø kommune ser at en egen kategorialmenighet vil være en viktig brikke i den pågående forsoningsprosessen gjennom å anerkjenne og styrke arbeidet for å vitalisere og revitalisere lule- og pitesamisk språk. En egen kategorialmenighet vil bidra til å sikre likeverdig tilgang til kirkelige tjenester for pite- og lulesamiske medlemmer av Den norske kirke.

Bodø kommune slutter seg til Bispedømmerådets vurdering om at det er en risiko for at resultatene fra Lulesamisk kirkelivsprosjekt kan gå tapt dersom det ikke etableres en permanent kategorialmenighet.

Bodø kommune oppfordrer til at det videre arbeidet gjennomføres i tett samarbeid med lokale og regionale aktører for å sikre bred forankring og bærekraftige løsninger.

Bodø kommune vil understreke betydningen av at det i det videre arbeidet legges til rette for at både det lulesamiske og det pitesamiske språket og kulturgrunnlaget blir ivaretatt på en likeverdig måte. Dette vil være viktig for å sikre at begge språk- og kulturtradisjonene får en tydelig plass i utviklingen av menigheten og i kirkens arbeid fremover.

Høringssvaret er gitt under forutsending av politisk behandling i bystyret i desember 2025. Det endelige høringssvaret blir ettersendt etter politisk behandling.

Borg bispedømmeråd

Ja

Bønnelista

Ja

Behovet for å bevare felles språk og bakgrunn.

Vi synes det kan være en god ide at katedralmenigheten administreres utfra en lokalmenighet i lule eller pitesamisk språkområde, feks i Tysfjord.

Den norske kirkes ungdomsutvalg

Ja

En katedralmenighet kan dekke behovet for et helhetlig og målrettet kirkelig tilbud til unge mennesker med tilhørighet til lule- og pitesamisk kultur og språk. Dette inkluderer gudstjenester, trosopplæring, ungdomsarbeid og kulturelle aktiviteter som er språklig og kulturelt tilpasset. Mange unge opplever at deres samiske identitet ikke fullt ut blir ivaretatt i lokalmenighetene, og en katedralmenighet kan bidra til å styrke både tilhørighet og deltakelse

Alternativt kan behovene møtes gjennom økt samarbeid mellom lokalmenigheter og kristne lule-og pitesamer, ved å styrke kompetansen i lokalmenighetene om samisk språk og kultur. Det kan også etableres regionale nettverk for samisk ungdomsarbeid, med støtte fra bispedømmet og Samisk kirkeråd. Likevel vil en kategorialmenighet gi en mer tydelig struktur og ansvar for å følge opp dette arbeidet kontinuerlig

Samvirket skal være preget av gjensidig respekt og samarbeid. Kategorialmenigheten må fungere som en ressurs for lokalmenighetene, blant annet ved å tilby kompetanse, materiell og støtte til arrangementer. Samtidig skal lokalmenighetene involveres aktivt i planlegging og gjennomføring, slik at arbeidet blir lokalt forankret og inkluderende. Felles tiltak som ungdomsleirer, konfirmantundervisning og kulturkvelder kan styrke fellesskapet og bidra til økt engasjement. Vi oppfordrer til å ta inspirasjon fra det vellungerende samvirket mellom f.eks Saemien Åålmige og Nidaros bispedømme i utformingen av menighetsarbeidet.

1. Det er viktig at ungdomsperspektivet blir tydelig ivaretatt i etableringen av en kategorialmenighet. Unge mennesker må få reell medvirkning i utformingen av tilbudet, her skal samisk ungdomsutvalg (SUNG) og evt Den norske kirkes Ungdomsutvalg (DNKU) eller lignende strukturer som sikrer dette inkluderes. I tillegg bør det legges til rette for digitale møteplasser og kommunikasjon, slik at også unge som bor spredt får mulighet til å delta.

2. Det er avgjørende at opprettelsen av en kategorialmenighet ikke blir en form for ansvarsfraskrivelse fra Den norske kirke. Vi er bekymret for at en slik løsning kan bidra til økt avstand mellom lokalmenigheter og samiske medlemmer, og at det oppleves som en "enkel utvei" – hvor man etablerer en struktur og dermed anser inkluderingsarbeidet som fullført. Inkludering må være et kontinuerlig og forpliktende arbeid i hele kirken.

Dolstad menighetsråd

Ja

Konfirmantundervisning og kirkelige handlinger i Nordland

Det beste er nok om vi får en prest som kan dekke de lulesamiske og pitesamiske områdene.

Det vil bli på samme måte som vi samarbeider med sørsamisk kategorialmenighet. Det blir viktigere og viktigere og jobbe med å vise de samiske miljøene at vi er der for dem.

Jmf Rapporten fra sannhets og forsoningskommisjonen. Siden det nå er ansatt en prest i 30% stilling som skal støtte menighetene i sannhets og forsoningsarbeid, vil dette være veldig i tiden.

Fakultet for teologi og samfunnsvitenskap (FTS), VID vitenskapelige høgskole

Ja

Høringsnotatet peker på at en kategorialmenighet kan gi økt selvbestemmelse og dermed ivareta urfolks rettigheter på en bedre måte enn dagens lokalmenighetsstruktur kan. Det er et viktig poeng. Pite- og lulesamisk representasjon vil også strukturelt bli betydelig styrket i en kategorialmenighet enn i en vanlig lokalmenighet sett i lys av dagens valgordning til menighetsråd.

Pite- og lulesamer bor spredt. En kategorialmenighet vil kunne betjene pite- og lulesamer over hele landet og ikke bare i kjerneområdene. Det vil kunne styrke samisk kirkeliv i sin helhet.

Det vil også være lettere å utarbeide egne planer i en kategorialmenighet hvor pite- og lulesamisk språk, kultur og tradisjoner får en naturlig plass sammenlignet med i en vanlig lokalmenighet hvor samisk språk og kultur dessverre ofte har en marginal plass mange steder.

Kirkelig utdanningscenter nord, VID Tromsø vil kunne være en faglig ressurs i utdanningen av kirkelige medarbeidere til kategorialmenigheten.

Det er lite sannsynlig at behovene innen pite- og lulesamisk kirkeliv kan dekkes inn på samme måte i en lokalmenighet som i en kategorialmenighet med tanke på en spredt pite- og lulesamisk befolkning. Bruk av samisk språk gjennom bruk av enkeltledd i gudstjenesten kan og bør skje i mange lokalmenigheter. Selv om dette bidrar til synliggjøring og statusheving av samisk språk, bidrar det i mindre grad til å skape språkbruksarenaer. Erfaringsmessig vil lokalmenigheter sjelden gjennomføre flerspråklige gudstjenester på et nivå som dekker behovene blant samiskspråklige i menighetene. Satsing på samisk språk som en naturlig og stor del av gudstjenestene vil etter all sannsynlighet være lettere å gjennomføre i en kategorialmenighet. I en

lokalmenighet vil det lettere oppstå uenighet om omfang av samisk språkbruk på måter som gjør at samisk språk taper.

Det vil være mulig å stille alternative lister til menighetsrådsvalg for å få inn flere pite- og lulesamer i et lokalt menighetsråd. Det vil imidlertid være en sårbar prosess, hvor lav oppslutning om en alternativ liste kan medføre at det pite- og lulesamer forblir marginaliserte i den lokale kirkestrukturen.

I det eksisterende lulesamiske kirkeprosjektet i Hamarøy, kombinerer dagens faglige prosjektleder denne stillingen med soknepreststillingen i Drag og Helland sokn. Dette vil kunne videreføres etter etableringen av en kategorialmenighet. Det vil sannsynligvis være personavhengig hvor godt denne kombinasjonen av stillinger vil fungere i fremtiden.

Det kan være en sårbarhet i dette, da man ikke har noen garanti for hvordan søkergrunnlaget til en slik stilling vil være og hvilken kompetanse vedkommende vil bringe inn. Samisk kirkeliv sliter med rekruttering til kirkelige stillinger fra det samiske miljøet, og her må man tenke på hvordan en slik stilling kan utformes for å sikre at man rekrutterer kirkelige medarbeidere med engasjement for arbeidet som kategorialmenigheten skal utføre.

Det er en fare at den samiske og norske del av menigheten i liten grad vil møtes til felles gudstjenestefeiring. Denne faren vil likevel ikke oppveie den muligheten utviklingen av lule- og pitesamisk kirkeliv gis ved opprettelse av en kategorialmenighet. Den norske kirke bør derfor jobbe aktivt for at lokalmenigheter ikke overlater alt ansvar for lule- og pitesamisk kirkeliv til kategorialmenigheten og lar være å inkludere samisk språk og kultur i lokalt menighetsarbeid. Og kategorialmenigheten bør også samarbeide med lokale menigheter.

Høringen tar for seg behovet for felles regulering av kategorialmenigheter i Den norske kirke. Det må likevel ikke stå i veien for å kunne tilpasse dette til lokale behov. Valg av regelverk må sørge for at lule- og pitesamisk kirkeliv blir godt representert i valgordningen og at det ikke vil forringe selvbestemmelse og urfolksrett.

Det kan være hensiktsmessig å bruke begrepet «Samisk menighet i pite- og lulesamisk område» jfr. «Samisk menighet i sørsamisk område». Dette vil kunne virke mer inkluderende for alle samer som bor i pite- og lulesamiske områder, selv om de kommer fra andre samiske språkområder.

Hamar bispedømmeråd

Ja

En kategorialmenighet må være en ressurs og støtte ut i lokalmenighetene, og en pite- og lulesamisk kategorialmenighet må være en ressurs ut mot hele det lule- og pitesamiske området, og mot de menigheter som har pite- eller lulesamiske medlemmer/ innbyggere.

Hamar bispedømmeråd mener det er positivt at pitesamer også er inkludert i en kategorialmenighet da de er en minoritet i minoriteten.

En pite- og lulesamisk kategorialmenighet kan bli en katalysator for utvikling av samisk kirkeliv og språk. Det er mer utfordrende å få dette til innenfor rammen av soknene alene, selv om det også i eksisterende struktur selvsagt kan gis betjening og avholdes gudstjenester og kirkelige handlinger på ulike språk og med bruk av ulike liturgier. Kategorialmenigheten vil ha større frihet til å vektlegge det særegne i sine bestemmelser og for sin virksomhetsstyring.

Hamar bispedømmeråd anser dette som det største dilemmaet. Først og fremst er det åpenbart at kostnadene til ressursbruken i kategorialmenigheten må tas nasjonalt, slik at det ikke medfører merkbart mindre ressurser til soknene i språkområdet. Kategorialmenigheten må være en særskilt tilvekst, språklig, kulturelt og i utvikling av kirkeliv generelt. Kategorialmenigheten bør være plassert på bispedømmnivå, og samtidig ha en tett dialog med soknene. Det er åpenbart at biskop og proster, samt bispedømmerådet, får en særskilt oppgave med å skape gode arenaer for dialog og samhandling. Det er viktig at kategorialmenigheten blir en del av helheten i Den norske kirke.

Hamar bispedømmeråd ønsker at det skal være meget strenge kriterier for opprettelse av nye kategorialmenigheter, og understreker at det først og fremst er i rammen av soknet innbyggerne skal gis tilbud om kirkelig betjening og feire gudstjeneste.

Irene Vesterli

Ja

Ved å opprette en pite- og lulesamisk kategorialmenighet viser kirken at den mener alvor med sitt ønske om forsoning. Samtidig anerkjennes pite- og lulesamers grunnleggende rett til selvbestemmelse i kirken.

Per i dag finnes det ingen ordninger som sikrer pite- og lulesamene reell innflytelse i sine lokale menigheter. Innenfor forkynnelse, liturgi, trosopplæring, diakoni og sjelesorg møter pite- og lulesamer som oftest ingen teologiske refleksjoner som tar utgangspunkt i samisk eller annen urfolksteologi. I de fleste kirkelige sammenhenger er pite- og lulesamisk språk i stor grad fraværende.

En kategorialmenighet vil, på en helt annen måte enn dagens ordninger, kunne gi alle pite- og lulesamer – uavhengig av bosted – tilgang til kirkelige tjenester som er tilrettelagt for deres språk, kultur og teologiske perspektiv.

Det er viktig å være klar over at mange pite- og lulesamer i dag bor utenfor sine tradisjonelle bosettingsområder. Gjennom årene har den svake stillingen til pite- og lulesamisk kirkeliv kommet til uttrykk blant annet gjennom et fullstendig fravær av samisk rekruttering til kirkelige stillinger og utdanningsløp.

Det lulesamiske kirkelivsprosjektet markerte et vendepunkt ved å gi rom for bruk av det lulesamiske språket og anerkjenne behovet for å utvikle både samisk teologi og språk. Dette har ført til en tydelig endring i rekrutteringssituasjonen: viktige stillinger som guojmmevájaldiddje (medvandrer/diakoni) og lájddistiddje (menighetspedagog) er nå besatt av kompetente lulesamer. Stadig flere opplever også at kirken, gjennom denne nye retningen, har blitt mer relevant og nærværende enn før.

En tilsvarende utvikling kan på sikt finne sted i de pitesamiske områdene. Gjennom målrettet innsats kan kirken bidra til økt språkbruk, rekruttering og utvikling av medarbeidere som både behersker pitesamisk og har inngående kjennskap til pitesamisk kultur.

Innspill til hørings svar: Nei

Begrunnelse:

Erfaringen viser med all mulig tydelighet at dagens situasjon ikke er bærekraftig. Pite- og lulesamers minoritetsposisjon i kirke og samfunn er svært sårbar. Behovet for å styrke den samiske identiteten i kirken – gjennom språk, kulturuttrykk og tros- og livserfaringer – er under konstant press.

I møtet med norsk språk og majoritetskultur blir rommet for det samiske lett for trangt. Skal kirken være en reell kirke for og med pite- og lulesamer, trengs en endring som er både systematisk og forutsigbar – ikke, som i dag, avhengig av enkeltansattes personlige engasjement.

Det finnes i hovedsak to grupper pitesamer som begge har selvstendige behov for kirkens tjenester på egne premisser:

a. Pitesamer bosatt i de tradisjonelle pitesamiske områdene – fra Fauske kommune og Mistfjorden i Bodø kommune og sørover til Meløy kommune, samt Rana kommune nord for Langvatnet, Mo, Ranelva og Virvassåga. Denne befolkningen har i dag verken rettigheter eller reelle tilbud om kirkelig betjening på lule- eller pitesamisk.

b. Pitesamer bosatt andre steder i landet. For denne gruppen er situasjonen om mulig enda mer krevende. Gjennom det fireårige kirkelivsprosjektet er det avdekket et betydelig behov for språk- og kulturtilpassede kirkelige tjenester for lulesamer bosatt over hele landet – og det er ingen grunn til å tro at behovet er mindre blant den pitesamiske befolkningen.

Det er viktig å erkjenne at det lule- og pitesamiske kirkelivet – både historisk og i dag – lider under et betydelig underskudd på strukturer, rammer og ressurser. Dette svekker muligheten til å utvikle et kirkeliv på egne premisser, og fører til at det stadig må tilpasses majoritetens behov. Resultatet er marginalisering og usynliggjøring av samiske perspektiver i kirken. Ser vi bort fra de forsøkene som er gjort gjennom de siste fire årenes prosjektarbeid, finnes det i dag ikke noe etablert og innholds bestemt pite- eller lulesamisk kirkeliv som på vesentlige områder skiller seg fra det norske.

Det er bare å erkjenne at arbeidet med samisk teologi har i liten grad nådd ut til lokalmenighetene. Samiske liturgier eksisterer hovedsakelig som oversettelser av kirkens norske liturgier, og brukes sjelden i sin helhet. Ofte begrenses det samiske innslaget til enkelte språklige markeringer som nådehilsen og velsignelse. Av hensyn til norske gudstjenestedeltakere foregår det meste av gudstjenester og kirkelige handlinger fortsatt på norsk, inkludert salmesangen.

Når spørsmålet om en pite- og lulesamisk kategorialmenighet har vært drøftet i Drag og Helland menighet, har enkelte uttrykt uro for at en slik menighet kan føre til splittelse – med parallelle gudstjenester for samer og nordmenn, og færre felles møtepunkter. Det er viktig å forstå at denne uroen i stor grad har sin bakgrunn i kirkens egen historiske motvilje mot bruk av lulesamisk språk. Da sokneprest Magne Kolvik på midten av 1990-tallet som den første begynte å bruke lulesamisk i gudstjenester, utløste det sterke reaksjoner og protester. Noen reiste seg og gikk, andre valgte å holde seg borte fra kirken. Fremdeles hender det at enkeltpersoner gir uttrykk for at de ikke ønsker bruk av samisk språk, for eksempel ved begravelser i egen familie. Kirkens svar på dette må ikke være å gi etter, men å bruke språket mer systematisk – i trygge rammer, uten frykt for konfrontasjon eller skamreaksjoner.

Akkurat som kirken gjennom etableringen av Saemien Åålmege har anerkjent sørsamenes behov for vern om sitt kirkeliv, må den gi tilsvarende anerkjennelse til pite- og lulesamene. Opprettelsen av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil først og fremst innebære at kirken formelt anerkjenner behovet for et varig vern om utviklingen av dette kirkelivet – uavhengig av bosted. Det norske kirkelivet skal ikke

lenger være eneste premissleverandør eller begrensende faktor. Ingen skal miste rettigheter eller muligheter som de har i dag.

I de første årene etter etableringen vil det være avgjørende å videreføre og bygge videre på det arbeidet som det fireårige lulesamiske kirkelivsprosjektet har startet. Uten en egen kategorialmenighet vil det være vanskelig, om ikke umulig, å omsette den kunnskapen som nå finnes, til praktisk og bærekraftig virkelighet. Særlig i etableringsfasen, men også på lengre sikt, vil det være viktig å videreføre det gode samarbeidet mellom de lokale kirkelige strukturene i Hamarøy og den nye kategorialmenigheten. Hamarøy har en stor lulesamisk befolkning, og det er her det allerede finnes gode rutiner og samhandling mellom norsk og lulesamisk kirkeliv. Derfor bør både det administrative og det kirkelige hovedsetet legges til Drag i Hamarøy.

Dette innebærer blant annet at presten i den pite- og lulesamiske kategorialmenigheten bør inngå i den lokale gudstjenesteturnusen, og – sammen med lājddistiddje (trosopplærer) – ha ansvar for både samiske og norske konfirmanter i Drag og Helland sokn, slik ordningen allerede fungerer i dag. For oss i det pitesamiske området vil dette være en naturlig start – et første skritt i en prosess som må videreføres i tett dialog med de lulesamiske miljøene i regionen.

Akkurat som i Saemien Åålmege kan vi på sikt se for oss at det nære samarbeidet mellom lokalmenigheten og pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil kunne endre seg, enten fordi behovet for tjenester fra pite- og lulesamiske kirkemedlemmer bosatt andre steder i landet

I Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport beskrives velferdsstatens svikt mot den samiske befolkningen. I kap.18 omtales konsekvensene av kirkens misjon og medansvar for nasjonsbygging og fornorskning.

Opprettelsen av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil være et målrettet og effektivt tiltak for å gjenopprette tilliten mellom kirken og to av de mest utsatte samiske språkminoritetene – pite- og lulesamene, begge språk og identiteter som i dag er alvorlig truet.

Ved å etablere en kategorialmenighet vil kirken legge til rette for en strukturell, systematisk og reell styrking av pite- og lulesamisk språk og identitet i kirken.

Kirkelig fellesråd i Oslo

Ja

Kirkelig fellesråd i Oslo støtter opprettelsen av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet med Sør-Hologaland biskop som tilsynsansvarlig.

For øvrig gir KfiO støtte til Oslo bispedømmeråds hørings svar i denne saken.

Marta Botne, tidligere prost i Ofoten prosti

Ja

Pite- og lulesamisk kategorialmenighet kan sikre ivaretagelse og utvikling av pite- og lulesamisk kirkeliv med språk og kultur. Det er vesentlig at man i menighetsråd trygger at det er samiske folkevalgte også lokalt. Jeg var medvirkende til opprettelse av prestestilling med ansvar for lulesamisk område mens jeg var prost i Ofoten i 2017-2019. Vi erfarte på et tidlig tidspunkt behovet for at presten også kunne betjene mennesker med lulesamisk tilknytning som bodde andre steder enn i Tysfjord/Hamarøy. Vi arbeidet også med hvordan man kunne sikre samisk representasjon i menighetsråd i samiske kjerneområder. Det viser seg å være vanskelig å sikre innenfor gjeldende regelverk. Ref ILO-konvensjon 169 artikkel 7.1: "Vedkommende folk skal ha rett til å vedta sine egne prioriteringer for utviklingsprosessen i den grad den angår deres liv, tro, institusjoner, åndelige velvære...."

Den tiden som har gått med et grundig arbeid særlig med lulesamisk kirkeliv i prosjektarbeidet som er beskrevet i høringsnotatet, har vist at det er vanskelig å dekke behovene for den pite- og lulesamiske befolkningen gjennom den ordinære geografiske menighetsstrukturen. Samtidig vil det være riktig og viktig at bevisstheten og kunnskapen om lule- og pitesamisk språk og kultur styrkes i hele kirken.

Kategorialmenigheten kan ha et hovedansvar for utvikling av kompetanse og ressurser, med nært samarbeid både i forhold til kirkelig undervisning og liturgiressurser. Det kan også være naturlig at kategorialmenighetens ansatte er lokalisert i lule/pisesamisk språkområde.

Høringsnotatet belyser viktigheten av at lule- og pitesamisk kirkeliv får gode rammer for videre utvikling. Det vil være en viktig og nødvendig del av Den norske kirkes arbeid for sannhet - og forsoning overfor samer som ble tungt rammet av den undertrykkelsen av fornorskningen som har pågått helt fram til vår tid.

Møre bispedøme

Ja

Møre bispedømeråd meiner ein ny pite- og lulesamisk kategorialkyrkjelyd vil kunne bidra til å ivareta retten til kyrkjeleg betening på eigne premiss for lule- og pitesamer, uavhengig av bustad. Han vil kunne bidra til å utvikle lule- og pitesamisk språk, noko som vil kunne utgjere eit betydeleg bidrag også ut over kyrkjeleg samanheng. Ein ser i tillegg for seg at ein slik kategorialkyrkjelyd kan vere ei kjelde til teologisk refleksjon i tråd med samiske tradisjonar og sjølvforståing, som kan kome heile kyrkja til gode.

Det har vorte arbeidd på overordna plan med å sikre rettar og likebehandling av samiske medlemmer i Den norske kyrkja, mellom anna i opprettinga av sametinget 1992, sør-samisk kategorialkyrkjelyd i 2015, og vedtak og arbeid som har følgd desse. Dette har likevel ikkje vore tilstrekkeleg for å ivareta og utvikle pite- og lulesamisk kyrkjeliv. Møre bispedøme har, utover forslaget som er fremma her, ingen andre forslag til tilsvarende tiltak for å sikre denne utviklinga.

Møre bispedøme har ingen merknader til dette spørsmålet.

Den norske kyrkja var som statskyrkje instrument for staten sin fornorskningsspolitikk. Metoden i fornorskninga var å ta bort selvbestemmelse, språk og kultur. Som kyrkje er vi moralsk forplikta til å følgje opp Sannhets- og forsoningskomisjonens arbeid. Møre bispedømeråd meiner difor at opprettelse av ein kategorialkyrkjelyd no er det beste grepet for å ivareta høvet til å utøve sin tro innafor Den norske kyrkje si lære og i tråd med sin kultur.

Møre bispedømeråd vil peike på at det er viktig å sikre ein eventuelt ny kategorialkyrkjelyd og den sør-samiske kategorialkyrkjelyden ei brei plattform i Den norske kyrkja, slik at dei står fram som ein integrert del av kyrkjelivet i Den norske kyrkja, og kan få ytterlegare innverknad på kyrkja sitt øvrige arbeid.

Nidaros bispedømmeråd

Ja

En kategorialmenighet vil gi samer generelt, og lule- og pitesamer spesielt, en anerkjennelse som urfolk. Det lule- og pitesamiske folket er, som sørsamene, en minoritet i den samiske minoriteten som trenger å løftes fram. Det vil styrke samisk identitet, kultur, kirkeliv og språk å opprette en kategorialmenighet for disse to

samiske folkene. Lulesamisk er et av de offisielle samiske språkene i Norge, men pitesamisk har ikke denne særstillingen. En egen kategorialmenighet vil bety mye for begge disse samiske språkene.

Vår erfaring er at en kategorialmenighet (som Saemien Åålmege) gir en unik mulighet til å tilrettelegge for samisk kirkeliv på tvers av geografiske sokn. Dette ser vi ingen annen mulighet for å oppnå.

I saksframlegget fra Kirkerådet pekes det på at især det lulesamiske miljøet er geografisk samlet på Hamarøy, og at det dermed vil være en konkurrent til det lokale menighetslivet. Vi ønsker å påpeke at ikke alle lulesamer bor på Hamarøy, det bor lulesamer også i andre sokn. For å samle alle lulesamer, er det viktig med en kategorialmenighet.

Etter forsøk fra 2009, opprettet Kirkemøtet kategorialmenigheten Saemien Åålmege (Samisk menighet i sørsamisk område) i 2015. Erfaring fra disse årene, gjør at vi sterkt kan anbefale at det opprettes en pite- og lulesamisk kategorialmenighet.

Det har vært god kontakt mellom Saemien Åålmege og Nidaros bispedømmeråd gjennom alle disse årene, og det har vært til gjensidig støtte, styrke og nytte.

Det har styrket arbeidet med å gi plass til sørsamisk kultur og å innføre bruk av sørsamisk språk i gudstjenester og andre aktiviteter i alle menigheter i Nidaros bispedømme.

Språklig er ansatte på Nidaros bispedømmekontor helt avhengig av samarbeid med Saemien Åålmege, da ingen ansatte på bispedømmekontoret behersker sørsamisk. Nidaros biskop og bispedømmeråd har stått sammen med Saemien Åålmege i kontakt med sørsamer i Sverige og Härnösand stift, ved opprettelse av samisk alter i Nidarosdomen og Nidaros bispedømmeråd har bidratt med støtte og uttalelser under f.eks. Fosenaksjonen – for å nevne noe.

Nidaros bispedømmeråd støtter det som står i saksdokumentet fra Kirkerådet om at det bør være en parallell eller felles regulering av ordninger for gjennomføring av f.eks. valg og andre regler og ordninger for kategorialmenighetene. I den forbindelse anbefaler vi at Sør-Hålogaland bispedømmeråd blir arbeidsgiver for den nye kategorialmenigheten, slik Nidaros bispedømmeråd er det for Saemien Åålmege. Denne lokale tilknytningen er viktig.

En liten korleksjon til saksframlegget fra Kirkerådet: Under overskriften «Økonomiske/administrative konsekvenser» står det at Saemien Åålmege har 3,5 årsverk. Det korrekte er 3,7 årsverk. Saemien Åålmege har 100% sørsameprest, 100% daglig leder (stillingen var opprinnelig 50%, men Nidaros bispedømmeråd har brukt

egne midler til å øke stillingen til 100%), 100% diakonimedarbeider og 70% menighetspedagog (stillingen var 50%, men Nidaros bispedømmeråd har brukt trosopplæringsutjammingsmidler til å sikre 70%). I tillegg er det et stort ønske fra Saemien Áálmege om å få ansatt en sørsamisk kirkemusiker, men det har det til nå ikke vært økonomi til.

Nord-Hålogaland bispedømmeråd

Ja

En kategorialmenighet må ha som oppgave å styrke det lokale samiske kirkelivet i lule- og pitesamisk område. Behov som skal dekkes er kirkelig betjening på lule- og pitesamisk. Personer med samisk tilknytning må også kunne forvente å bli betjent av kirkelig ansatte med samisk kulturforståelse og språkkunnskap, også utenfor kjerneområdene.

Mange menigheter ønsker å tilby tjenester på samisk, men har ikke kompetanse i staben til dette. En kategorialmenighet kan sikre at de øvrige lokalmenighetene får kompetanse til selv å kunne betjene sine medlemmer. De som arbeider i kategorialmenigheten vil dermed ha både en rådgivende og undervisende funksjon overfor ansatte i lokalmenighetene.

En kategorialmenighet vil kunne styrke samisk selvbestemmelse og representasjon i kirkedemokratiet. Det bidrar til å synliggjøre lule- og pitesamisk kirkeliv i Sør-Hålogaland og at det samiske i kirken ikke kun blir oversatt fra norsk, men står på egne bein og har egne trosuttrykk.

En alternativ mulighet er å styrke staben i Drag menighet og gi dem et særskilt ansvar for samisk kirkeliv i lule- og pitesamisk område. Man kan f. eks. øke staben med spesialprest, diakon og kateket (evt. kirketolk). Disse ansatte kan da få en særskilt oppgave med å arbeide med samisk kirkeliv, utvikle gudstjenestelivet lokalt og regionalt på samiske premisser, samt tilby kirkelige tjenester på samisk og tilby undervisning for å øke kompetansen på samisk kultur og språk i hele Sør-Hålogaland.

En liknende løsning kan være å sette ned et ressurs-team som ikke er knyttet til en spesifikk menighet, men som er forankret i bispedømmerådets administrasjon. Her kan kontorlokaler defineres mer fleksibelt, slik at de ansatte (f. eks. prest, diakon og kateket) kan bo på forskjellige steder, men ha digitale møtepunkter og fysiske møter etter behov. Det kan tenkes at det er enklere å få rekruttert personell til en slik

modell. Disse ansatte vil da ha liknende funksjon som i modellen nevnt ovenfor, men ikke nødvendigvis lokalisert på Drag.

Det er også mulig å utvide sør-samisk kategorialmenighet til å inkludere lule- og pitesamisk område, med egen stab for dette lokalisert i Sør-Hålogaland. En slik menighet vil kunne bidra til å styrke det allsamiske perspektivet innenfor samisk kirkeliv og man kan dra nytte av hverandres erfaringer og perspektiver fra flere ulike hold. Selvrepresentasjon og selvbestemmelse kan forankres i eget menighetsråd for lule- og pitesamisk område. Man kan også tenke seg en styringsgruppe med representanter fra samisk kirkeliv som knyttes opp mot bispedømmerådets administrasjon. Denne gruppen vil da kunne være til hjelp for de ansatte og en støtte i arbeidet med å styrke og utvikle lule- og pitesamisk kirkeliv i Den norske kirke.

Det må utarbeides tydelige samarbeidsavtaler mellom kategorialmenigheten og de lokale menighetene slik at det ikke blir et «norsk» og et «samisk» kirkeliv ved siden av hverandre. Menighetene må gjøres ansvarlige for å utvikle samisk kirkeliv og ikke bruke kategorialmenigheten som en unnskyldning for å skyve ansvaret videre.

De ansatte i kategorialmenighetene/ressurs-team må ha en rådgivende og veiledende funksjon overfor de andre menighetene. På den måten sikrer man at alle menigheter er forpliktet på å ivareta samisk kirkeliv, og de som ikke besitter kompetanse kan få hjelp til å tilegne seg denne kunnskapen, gjennom kurs, konferanser og andre samlinger. I årsrapporten fra sør-samisk kategorialmenighet kommer det fram at de ansatte opplever balansegangen mellom utøvende og rådgivende funksjon som krevende. Det bør derfor tydeliggjøres at dette er en prioritert del av de ansattes arbeidstid. Det er svært viktig at de andre lokalmenighetene i bispedømmet blir ansvarliggjort og får tilbud om kompetanseheving slik at de blir i stand til å kunne «drifte» det samiske kirkelivet uten å måtte skyve ansvaret over på kategorialmenigheten.

Arbeidet med å styrke lule- og pitesamisk kirkeliv er et viktig steg som del av forsoningstiltakene fra Den norske kirke i kjølvannet av kommisjonsrapporten. Det er særlig verdifullt at initiativet er lokalt forankret og at det opprinnelig kom fra menighetene i Tysfjord og Hamarøy. Det må like fullt foreligge en grundig evaluering av prøveprosjektet og dets erfaringer fra 2021-2025. Det er også viktig at man vurderer nøye hvordan en slik kategorialmenighet skal struktureres. Hvis den lokaliseres til Drag må det foreligge tydelige avtaler med lokalmenigheten slik at samisk kirkeliv ikke svekkes på lokalt menighetsplan og skyves videre til kategorialmenigheten. Det bør heller ikke være en permanent løsning allerede nå. En prøvetid på noen år med evaluering av virkning vil være passende.

En kategorialmenighet bør ha sterk forankring i samiske miljøer for å sikre sin egen legitimitet. Hvordan er forholdet til den læstadianske bevegelsen i Tysfjord? Det vil være vesentlig å få dem med på laget dersom en løsning med kategorialmenighet skal lykkes. Man bør bruke tid på å finne ut om en kategorialmenighet er den eneste måten å styrke samisk kirkeliv i Sør-Hålogaland på. Hva er den mest hensiktsmessige modellen for å oppnå målet om styrket betjening og økt kompetanse i menighetene?

Det bør vurderes om det er ønskelig med eget menighetsråd og daglig leder for en slik kategorialmenighet. Det skaper byråkrati og fører til at midler som kunne vært brukt i felten i stedet må brukes administrativt. Samtidig kan det føre til at mennesker må velge mellom tjeneste i «vanlig» menighetsråd og kategorialmenighetens råd. Dette kan potensielt utvane samisk tilstedeværelse og representasjon i lokalmenighetene. Ett alternativ til menighetsråd er en styringsgruppe med kobling til bispedømmerådets administrasjon, med tydelig representasjon fra samiske miljøer.

Er grunnlaget for en slik kategorialmenighet til stede? Fins det personer til å jobbe i stillingene? Hvordan unngår man at det ikke går utover det samiske arbeidet i de andre lokale menighetene, dersom man henter personell fra dem? Dette er spørsmål som må besvares før man bestemmer seg for permanente løsninger.

Ofoten prosti ved fungerende prost

Ja

Som høringsdokumentet sier, vil en kategorialmenighet for lule- og pitesamer kunne ivareta at lule- og pitesamer over hele landet kan få tilbud om kirkelige betjening på eget språk og fra ansatte som har innsikt i eller selv er en del av lule- og pitesamisk kultur. Det vil ivareta både selvbestemmelse og selvrepresentasjon. Prosjektperioden har vist at dette er et velkomment tilbud, og flere henvendelser om tjenester på lule- og pitesamisk er kommet fra flere deler av landet. I dag ivaretas disse av en som i tillegg er sokneprest i de to soknene Drag/Helland og Korsnes, noe som igjen medfører en del fravær fra egne sokn med de oppgaver det innebærer

Slik jeg ser det, nei.

Det er essensielt at soknene Drag/ Helland og Korsnes får egen sokneprest i tillegg til prest for lule- og pitesamer, slik at hele menigheten betjenes lokalt. Det er allerede i dag lagt opp til ulike former for samvirke med felles ansatte og felles bygninger, og felles konfirmantundervisning, det siste med samisk preg. Det er hensiktsmessig å se på menighetsliv i begge menigheter også i sammenheng med menighetslivet i de tre

øvrige soknene i Hamarøy fellesrådsområde. Det er viktig at en prest for lule- og pitesamer har oppmøtested og kontor i kjerneområdet for den største gruppen, det vil si i Hamarøy kommune.

Det vil være en sterk signaleffekt om Den norske kirke, kort tid etter Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, sier nei til en opprettelse av egen katedralmenighet for lule- og pitesamer. Det forutgående prosjektet har vist at en opprettelse av en slik menighet vil være tjenlig for lule- og pitesamer og kirkens betjening, og har vært og er et godt tilskudd til teologisk refleksjon, ikke bare innen selve prosjektet, men også i prosti og bispedømme. Jeg støtter organiseringen av katedralmenigheten under rettssubjektet ved Sør-Hålogaland biskop og bispedømmeråd

Oslo bispedømmeråd

Ja

1. Opprettelsen av en katedralmenighet vil kunne dekke flere vitale behov som også kan knyttes til punktene i KMs handlingsplan for sannhet og forsoning vedtatt des. 2024:
 - Kunnskap og kompetanse: Det er et stort behov for mer kunnskap og kompetanse om lule- og pitesamisk kirkeliv internt i Den norske kirke og eksternt i storsamfunnet. En katedralmenighet vil kunne gjennomføre kurs og opplæring av f.eks. andre kirkelige ansatte.
 - Erkjennelse og forsoning: Etablering av en katedralmenighet vil være et konkret tiltak som også kan sees i lys av den forsoningsprosessen Dnk står midt oppi etter Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Den historiske kirka er medskyldig i at lule- og pitesamiske språk, kultur og identitet nesten er forsvunnet. En katedralmenighet er en måte å styrke og hjelpe revitaliseringsprosessene i lule- og pitesamiske miljøer. Kirka står fortsatt sentralt i mange lokalsamfunn og når kirka inkluderer og synliggjør så bærer det med seg mye symbolsk tyngde som kan virke forebyggende mot fordommer, rasisme og hat i lokalsamfunn og i storsamfunnet.
 - Trosopplæring: Det vil bli lettere å bygge opp og gjennomføre aktiviteter og tiltak for og med lule- og pitesamiske barn og unge
 - Rekruttering: Prest og andre ansatte i en katedralmenighet vil kunne jobbe mer systematisk med rekruttering inn i lule- og pitesamisk kirkeliv
 - Språk: Det nye testamentet på lulesamisk har vært tilgjengelig fra 2003 og liturgiske tekster har vært oversatt i de senere år, mens pitesamene enda ikke har bibeltekster eller liturgiske tekster på sitt språk. Her vil en katedralmenighet kunne

styrke dette arbeidet med oversettelse og «livreddende» arbeid av lule- og pitesamiske språk.

- Tro og kultur: En kategorialmenighet vil være et tydelig signal om at lule- og pitesamisk kultur og trosliv er viktig og likeverdig. Her vil lule- og pitesamiske kulturuttrykk, liturgiske og kunstneriske formuttrykk kunne bygges opp og blomstre.
- Rettigheter: Lule- og pitesamers med- og selvbestemmelsesrett vil kunne praktiseres og styrkes i en kategorialmenighet
- Samarbeid: En kategorialmenighet vil kunne samarbeide med andre menigheter uavhengig av geografi og tilholdssted slik Saemien Åålmege betjener sørsamer over et stort geografisk område. Eks: Vi i Oslo vil da kunne tilby lule- og pitesamiske kirkelige handlinger slik som vi i dag tilbyr sørsamiske. Vi vet at post-rapporten er det mange samer som nå finner tilbake til sine samiske røtter – vi må snu på tenkningen og argumentasjonen om «at det finnes jo ingen samer her i vår menighet» til at vi som kirke skal være med på å støtte og hjelpe alle som er fornorsket (mistet språk, kultur, røtter osv.) med å gå foran og løfte opp lule- og pitesamiske språk, trosliv, kultur og historie. Hjelp hverandre på tvers! + bredden!

Det er vanskelig å se at et slikt stort arbeid som skissert overfor kan bli gjort på en god, grundig og systematisk måte uten opprettelsen av en kategorialmenighet. Det er bare å se til Saemien Åålmege og hva den har betydd for sørsamisk kirkeliv.

Forhåpentligvis kan en kategorialmenighet være en kjærkommen språkkompetanse og ressursmenighet som også styrker lokalmenighetene i lule- og pitesamisk område og deres arbeid. Her bør en kunne legge opp til tett samarbeid og samhandling, dialog og utveksling av erfaringer og kunnskap.

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport (juni 2023) og KMs handlingsplan (des. 2024) er ikke nevnt i høringsnotatet. Vi mener det er naturlig at opprettelsen av en lule- og pitesamisk kategorialmenighet også sees i lys av disse to dokumentene og den forsoningsprosessen som foregår i Den norske kirke. Forsoningsprosessen bygger på erkjennelsen av samisk kulturs realitet, verdi og tilstedeværelse. En lule- og pitesamisk kategorialmenighet vil synliggjøre den samiske kulturs fortsatte livskraft og overlevelsessevne, også i den kirkelige kontekst.

Saemien Åålmegeeraerie

Ja

SÅR ser likheten med Saemien Áálmege. En kategorialmenighet vil styrke samisk språk, samisk fellesskap, samisk kristendomforståelse og ikke minst selvbestemmelse.

Nei

SÅR har god erfaring med et godt samvirke med lokale menigheter. Alt fra bruk av kirkebygg og lokalkunnskap til å bli kjent med lokal samisk befolkning.

SÅR har god erfaring med tilknytningen til Nidaros bispedømme. Derfor tror vi at en pite- og lulesamisk menighet bør være tilknyttet til Sør-Hålogaland bispedømme. Det blir en styrke for både menigheten og bispedømmet.

Sállto bidumsáme guovdátj

Ja

Vi støtter opprettelse av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet med denne grunnleggende betraktningen:

I Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport beskrives velferdsstatens svikt mot den samiske befolkningen. I kap.18 omtales konsekvensene av kirkens misjon og medansvar for nasjonsbygging og fornorskning.

Opprettelsen av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil være et målrettet og effektivt tiltak for å gjenopprette tilliten mellom kirken og to av de mest utsatte samiske språkminoritetene – pite- og lulesamene, begge språk og identiteter som i dag er alvorlig truet.

Ved å etablere en kategorialmenighet vil kirken legge til rette for en strukturell, systematisk og reell styrking av pite- og lulesamisk språk og identitet i kirken.

En ny kategorialmenighet kan dekke mange behov:

Ved å opprette en pite- og lulesamisk kategorialmenighet viser kirken at den mener alvor med sitt ønske om forsoning. Samtidig anerkjennes pite- og lulesamers grunnleggende rett til selvbestemmelse i kirken.

Per i dag finnes det ingen ordninger som sikrer pite- og lulesamene reell innflytelse i sine lokale menigheter. Innenfor forkynnelse, liturgi, trosopplæring, diakoni og sjelesorg møter pite- og lulesamer som oftest ingen teologiske refleksjoner som tar

utgangspunkt i samisk eller annen urfolksteologi. I de fleste kirkelige sammenhenger er pite- og lulesamisk språk i stor grad fraværende.

En kategorialmenighet vil, på en helt annen måte enn dagens ordninger, kunne gi alle pite- og lulesamer – uavhengig av bosted – tilgang til kirkelige tjenester som er tilrettelagt for deres språk, kultur og teologiske perspektiv.

Det er viktig å være klar over at mange pite- og lulesamer i dag bor utenfor sine tradisjonelle bosettingsområder. Gjennom årene har den svake stillingen til pite- og lulesamisk kirkeliv kommet til uttrykk blant annet gjennom et fullstendig fravær av samisk rekruttering til kirkelige stillinger og utdanningsløp.

Det lulesamiske kirkelivsprosjektet markerte et vendepunkt ved å gi rom for bruk av det lulesamiske språket og anerkjenne behovet for å utvikle både samisk teologi og språk. Dette har ført til en tydelig endring i rekrutteringssituasjonen: viktige stillinger som guojmmevájjaldiddje (medvandrer/diakoni) og lájddistiddje (menighetspedagog) er nå besatt av kompetente lulesamer. Stadig flere opplever også at kirken, gjennom denne nye retningen, har blitt mer relevant og nærværende enn før.

En tilsvarende utvikling kan på sikt finne sted i de pitesamiske områdene. Gjennom målrettet innsats kan kirken bidra til økt språkbruk, rekruttering og utvikling av medarbeidere som både behersker pitesamisk og har inngående kjennskap til pitesamisk kultur.

Svar: Nei.

Begrunnelse:

Erfaringen viser med all mulig tydelighet at dagens situasjon ikke er bærekraftig. Pite- og lulesamers minoritetsposisjon i kirke og samfunn er svært sårbar. Behovet for å styrke den samiske identiteten i kirken – gjennom språk, kulturuttrykk og tros- og livserfaringer – er under konstant press.

I møtet med norsk språk og majoritetskultur blir rommet for det samiske lett for trangt. Skal kirken være en reell kirke for og med pite- og lulesamer, trengs en endring som er både systematisk og forutsigbar – ikke, som i dag, avhengig av enkeltansattes personlige engasjement.

Det finnes i hovedsak to grupper pitesamer som begge har selvstendige behov for kirkens tjenester på egne premisser:

a. Pitesamer bosatt i de tradisjonelle pitesamiske områdene – fra Fauske kommune og Mistfjorden i Bodø kommune og sørover til Meløy kommune, samt Rana kommune nord for Langvatnet, Mo, Ranelva og Virvassåga. Denne befolkningen har i dag verken rettigheter eller reelle tilbud om kirkelig betjening på lule- eller pitesamisk.

b. Pitesamer bosatt andre steder i landet. For denne gruppen er situasjonen om mulig enda mer krevende. Gjennom det fireårige kirkelivsprosjektet er det avdekket et betydelig behov for språk- og kulturtilpassede kirkelige tjenester for lulesamer bosatt over hele landet – og det er ingen grunn til å tro at behovet er mindre blant den pitesamiske befolkningen.

Det er viktig å erkjenne at det lule- og pitesamiske kirkelivet – både historisk og i dag – lider under et betydelig underskudd på strukturer, rammer og ressurser. Dette svekker muligheten til å utvikle et kirkeliv på egne premisser, og fører til at det stadig må tilpasses majoritetens behov. Resultatet er marginalisering og usynliggjøring av samiske perspektiver i kirken. Ser vi bort fra de forsøkene som er gjort gjennom de siste fire årenes prosjektarbeid, finnes det i dag ikke noe etablert og innholds bestemt pite- eller lulesamisk kirkeliv som på vesentlige områder skiller seg fra det norske.

Det er bare å erkjenne at arbeidet med samisk teologi har i liten grad nådd ut til lokalmenighetene. Samiske liturgier eksisterer hovedsakelig som oversettelser av kirkens norske liturgier, og brukes sjelden i sin helhet. Ofte begrenses det samiske innslaget til enkelte språklige markeringer som nådehilsen og velsignelse. Av hensyn til norske gudstjeneste deltaker foregår det meste av gudstjenester og kirkelige handlinger fortsatt på norsk, inkludert salmesangen.

Akkurat som kirken gjennom etableringen av Saemien Åålmege har anerkjent sørsamenes behov for vern om sitt kirkeliv, må den gi tilsvarende anerkjennelse til pite- og lulesamene. Opprettelsen av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil først og fremst innebære at kirken formelt anerkjenner behovet for et varig vern om utviklingen av dette kirkelivet – uavhengig av bosted. Det norske kirkelivet skal ikke lenger være eneste premissleverandør eller begrensende faktor. Ingen skal miste rettigheter eller muligheter som de har i dag.

I de første årene etter etableringen vil det være avgjørende å videreføre og bygge videre på det arbeidet som det fireårige lulesamiske kirkelivsprosjektet har startet. Uten en egen kategorialmenighet vil det være vanskelig, om ikke umulig, å omsette den kunnskapen som nå finnes, til praktisk og bærekraftig virkelighet. Særlig i etableringsfasen, men også på lengre sikt, vil det være viktig å videreføre det gode samarbeidet mellom de lokale kirkelige strukturene i Hamarøy og den nye kategorialmenigheten. Hamarøy har en stor lulesamisk befolkning, og det er her det allerede finnes gode rutiner og samhandling mellom norsk og lulesamisk kirkeliv. Derfor bør både det administrative og det kirkelige hovedsetet legges til Drag i Hamarøy.

Dette innebærer blant annet at presten i den pite- og lulesamiske kategorialmenigheten bør inngå i den lokale gudstjenesteturnusen, og – sammen med lājddistiddje (trosopplærer) – ha ansvar for både samiske og norske

konfirmanter i Drag og Helland sokn, slik ordningen allerede fungerer i dag. For oss i det pitesamiske området vil dette være en naturlig start – et første skritt i en prosess som må videreføres i tett dialog med de lulesamiske miljøene i regionen.

Akkurat som i Saemien Åålmege kan vi på sikt se for oss at det nære samarbeidet mellom lokalmenigheten og pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil kunne endre seg, enten fordi behovet for tjenester fra pite- og lulesamiske kirkemedlemmer bosatt andre steder i landet krever det, eller fordi rekrutteringen til kirkefaglige stillinger krever det. I så fall vil ansatte i pite- og lulesamisk kategorialmenighet kunne bo og gjøre sine tjenester fra ulike steder, men helst innenfor de to samiske kjerneområdene, fra Gildeskål/Saltdal i sør mot Narvik i nord.

For pitesamene lokalt vil etableringen av en kategorialmenighet ikke innebære noen store omveltninger, annet enn at tilgangen til samisk kompetanse i kirken blir større. Likedan vil det oppstå en helt ny mulighet for å delta i selvstendige samiske styringsorganer i kirken.

Det er dessuten viktig å bemerke at pite- og lulesamiske kirkemedlemmer fortsette å ha de samme rettighetene i den lokale geografiske menigheten akkurat som før.

nei

Saltdal kirkelige fellestråd

Ja

En ny kategorialmenighet vil bidra til at det kan tilbys kirkelige handlinger som viselser, gravferder, dåp, konfirmasjoner samt tilbud med forståelse rundt kultur og språk som det ikke finns nok av i dag.

Nei, der er vanskelig å dekke disse behovene, da det verken finns nok kompetanse eller kunnskap rundt språk og kultur rundt om i menighetene i Sør-Hålogaland bispedømme.

Det finns allerede et etablert samarbeid mellom lokalmenighetene, den pitesamiske stiftelsen Sállto bidumsåme gouvdåtj og prosjektet "lulesamisk kirkeliv" som er lokalisert i Hamarøy. Ved opprettelse av kategorialmenighet vil denne kunne bistå og veilede andre menigheter der det er lokalisert pite- og lulesamer.

Nei, ingen andre merknader.

Sametinget

Ja

Svare på behov avdekket i Lulesamisk kirkelivsprosjekt, herunder økningen i forespørsler etter kirkelige tjenester med samisk innhold og språk, og ønsker om større samisk medvirkning og selvbestemmelse.

En menighet som fullt ut kan fokusere på kirkelige tjenester og samisk kirkeliv for pite- og lulesamer, uavhengig av bosted.

Tilgang til samisk språk- og kulturkompetanse i kirkelige tjenester.

Tiltak for kirkens oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.

Møteplass for pite- og lulesamer.

Erfaringene fra sørsamisk kategorialmenighet Saemien Åålmege/samisk menighet i sørsamisk språkområde, som blant annet har arrangert pensjonisthelgesamlinger, familiehelger for småbarnsfamilier, generasjonstreff, o.s.v., i tillegg til gudstjenester.

Ingen merknad

Ingen merknad

Ingen merknad.

Samisk kirkeråd

Ja

En ny kategorialmenighet vil kunne dekke følgende behov:

- Ivareta samisk selvbestemmelse og representasjon i råd og praksis.
- Tilby kirkelig betjening på samisk, uavhengig av bosted, særlig for den samiske befolkningen som ikke har tilgang til samisk kirkeliv lokalt.
- Fungere som kompetansesenter og støtteapparat for lokalmenigheter.

- Kulturelt tilpasset undervisning og diakoni, som bygger på samisk livsforståelse.
- Styrking av samisk teologi og åndelighet i en kontekstuell kirkelig ramme.
- Sikre forutsigbar stab med relevant kompetanse.

Kompetansen som er opparbeidet ifm. lulesamisk kirkelivsprosjekt kan ha nytteverdi for videre arbeid med samisk kirkeliv i pite- og lulesamisk språkområde. Noen av tiltakene i prosjektet kan med fordel videreføres i en kategorialmenighet.

Det er vanskelig å se for seg én løsning som dekker alt, som sikrer samisk medbestemmelse og har nasjonal rekkevidde. Derfor måtte det vært flere momenter som må ses i sammenheng.

Det beste hadde vært å utvikle samisk kirkeliv innenfor eksisterende strukturer, for eksempel ved styrking av eksisterende sokn og prostier med samisk kompetanse og språkressurser, som for eksempel i Indre Finnmark prosti.

Det kunne være mulig å etablere et samisk kirkelig nettverk som sikrer samarbeid og felles utvikling, samtidig som hver menighet beholder sin identitet og lokale forankring.

Samisk kirkeråd ser for seg at en vei å gå kunne vært en utredning som undersøker mulighet for utvidelse av den eksisterende Saemien Åålmege til å inkludere pite- og lulesamiske språkområder. På den måten ville man unngått diversifisering på bakgrunn av etnisitet innad i det samiske samfunnet.

For å tilrettelegge for et godt utgangspunkt for samarbeid mellom en kategorialmenighet og lokalmenighetene, mener Samisk kirkeråd at det må utarbeides tydelige strukturer og rammer, og at det legges gode premisser til grunn for en hensiktsmessig ressursbruk. En dobbel struktur med kategorialmenighet parallelt med sokn og prosti risikerer uklar ansvarslinje for ivaretagelse av samisk kirkeliv. Erfaring fra tidligere tilsier at en ansvarsavklaring må stadfestes allerede fra starten av, for å unngå og skape konkurranse eller fragmentering.

Vi foreslår at det ved forskrift gjøres tydelig at selv om det skulle opprettes en samisk kategorialmenighet for pite- og lulesamisk språkområde, så forsvinner ikke lokalmenighetens og fellesrådenes forpliktelse eller ansvar for å betjene samisk befolkning. Lokalmenighetene beholder fullt ansvar for samisk kirkeliv der folk bor.

En samisk kategorialmenighet er en forsterker og faglig støtte for lokalmenighetene, ikke en erstatning. På den måten kan en samisk kategorialmenighet gi støtte i for eksempel kirkelig undervisning, kirkelige handlinger m.m., også til øvrig befolkning. På en annen side kan ikke en samisk kategorialmenighet ha enerett til kirkelig

betjening til samisk befolkning. Derfor er det viktig at en samisk kategorialmenighet og lokale menigheter har god dialog, uansett område.

Forslag til målrettede tiltak for å hindre dobbel struktur:

1. Samarbeidsavtaler mellom kategorialmenighet og berørte fellesråd, som omhandler språk, kirkelige handlinger og ressursdeling. Status gjøres opp årlig og avtalen evalueres og oppdateres jevnlig.
2. Det arrangeres faste møteplasser på regionalt nivå. Dette er i tråd med Samisk utvalgs forslag om årlige møtepunkter på tvers av modeller. ("Modeller" i denne sammenheng er de ulike måtene ivaretagelse av samisk kirkeliv er løst på i Den norske kirke; Indre Finnmark prosti, kategorialmenighet og samiske prester som jobber på tvers av prostigrenser og i ulike bispedømmer).

Slik organiseringen er i dag blir ikke samisk kirkeliv i pite- og lulesamiske språkområder ivaretatt på en tilfredsstillende måte. Samisk kirkeråds støtte bygger på Samisk utvalgs anbefaling om en pite- og lulesamisk kategorialmenighet og Kirkerådets foreløpige vurdering av tjenlighet, under forutsetning av avklaringer om lokal dobbel struktur og forankring.

Utvikling av nye tiltak forankret i et samisk miljø kan gi ringvirkninger også utenfor menigheten, og gi et tilbud også til samer som ikke vil være medlemmer av kategorialmenigheten. Man kan derfor ikke begrense tilbudet til de som melder seg inn, men også søke å betjene alle samer i området, uavhengig av språktilhørighet.

Samisk kirkeråd vil peke på følgende:

- Økonomisk bærekraft og finansieringsmodell for en ny kategorialmenighet må synliggjøres. Fast stab, reiseomfang og administrasjon i et stort geografisk område vil ha betydelige kostnader.
- Det må sikres like ordninger for samiske kategorialmenigheter, for å unngå kompleksitet i kirkelige valg.
- Nye valgordninger kan gi lavere valgdeltakelse og svakere demokratisk legitimitet.
- Det bør etableres arenaer for samisk teologisk refleksjon og kompetanseutvikling.

Videre vil Samisk kirkeråd peke på noen strukturelle og prinsipielle forhold som må vurderes:

- Samisk kirkeråd anbefaler at navnet på en ny kategorialmenighet følger samme formel som Saemien Åålmege, og foreslår derfor "Samisk menighet i pite- og lulesamisk språkområde" som formelt navn i norskspråklig forskrift. Det vil

innbefatte de personer som har tilhørighet til kirke- og menighetsliv i det som i dag forstås som pite- og lulesamisk språkområde. Samisk kirkeråd framhever også bredden i medlemskapskriteriene til Saemien Åålmege som gode og inkluderende, der det også er mulig med medlemskap utenfor de nevnte språkområdene.

- Det er viktig at en ny kategorialmenighet har sitt hovedfokus på utvikling av samisk kirkeliv, og ikke blir et administrativt høringsorgan. Det skal fortsatt være bispedømmenes ansvar å ivareta administrative og strukturelle oppgaver som omfatter samisk kirkeliv, på et overordnet, regionalt plan. Bispedømmene skal også arbeide strukturert og strategisk med samisk kirkeliv i alle menigheter i sitt bispedømme, uavhengig av en kategorialmenighet. Derfor må bispedømmene sikre at bispedømmekontoret har tilstrekkelige ressurser og kompetanse på fagfeltet.
- Det er avgjørende at alt kategorialmenigheten utvikler, enten det gjelder liturgi, teologi eller praksis, er forankret i samisk språk og kultur, gjennom tett samarbeid med blant annet Samisk kirkeråd, Samisk liturginemnd og samiske prester i Den norske kirke.
- Legitimitet og forankring må sikres gjennom dialog og involvering.
- Et viktig premiss for en velfungerende kategorialmenighet er at det lages et reglement, der viktige momenter som medlemsregister, menighetsråd og menighetsmøte er samsvar med andre kategorialmenigheter. Viktigheten av et menighetsmøte, som legger føringer for menighetens retning, understrekes. Dette sikrer samisk selvbestemmelse, demokratisk medvirkning og lokalt eierskap.
- Det må legges til rette for at samarbeid over landegrensene etterstrebes. Det er særlig viktig for pite- og lulesamisk kirkeliv, da det pitesamiske og lulesamiske språkområdet strekker seg på begge sidene av landegrensen. Erfaringene fra Saemien Åålmege viser at dette er både mulig, nødvendig og verdifullt.

SPIR – Sør-Hålogaland

Ja

Tilby gudstjenestelige handlinger og ritualer på samisk slik at de samisktalende opplever å ha alt på sitt egne språk.

Det kan ansettes en samisktalende prest som betjener flere bispedømmer

Dersom det ansettes en egen prest vil denne være en god samarbeidspartner nå det skal utarbeides opplegg og skriftlig materiale til bruk i gudstjenestlige handlinger også i vanlige lokalmenigheter

Spir - Profesjonsforbundet for prester, diakoner, kateketer og pedagoger

Ja

Menigheten kan dekke behovet for gudstjenester, kirkelige handlinger, kirkelig undervisning, sjelesorg mv. på lulesamisk (og pitesamisk) språk, og være et kirkelig kompetansemiljø for lulesamisk (og pitesamisk) språk- og kulturkompetanse. En kategorialmenighet kan ivareta kirkelige tjenester på lulesamisk (og pitesamisk) også for lule- og pitesamer bosatt utenfor Hamarøy.

Spir ser en kategorialmenighet med definerte personalressurser som den beste måten å ivareta disse behovene på. Det vil føre til en samling av ressurser i et samlet kompetansemiljø. Organisasjonsformen vil ivareta selvbestemmelse og medvirkning for Den norske kirkes pite- og lulesamiske medlemmer langt bedre enn i dag. Spir ser ikke at behovene kan dekkes tilfredsstillende gjennom ordinær soknestruktur og organer med ansvar for samisk kirkeliv i bispedømme og nasjonalt. Spir mener det vil gi en mer fragmentert ivaretagelse av behovene.

En pite- og lulesamisk kategorialmenighet kan og bør organiseres etter modell av Saemien Åålmege/ Sørsamisk menighet, med eget menighetsråd og egen kirkestab - prest, kateket, diakon og daglig leder. På samme måte som Saemien Åålmege rapporterer til og finansieres direkte av Nidaros bispedømmeråd bør pite- og lulesamisk menighet ha en tilsvarende relasjon til Sør-Hålogaland bispedømmeråd.

Samtidig er det forhold lokalt som taler for at en pite- og lulesamisk menighet med fordel kan/bør ha en tettere relasjon til Hamarøy kirkelige fellesråd enn det som er tilfelle lenger sør. Hamarøy kommunen er den eneste lulesamiske språkvitaliseringskommunen i landet. Selv om lulesamene er en minoritet i kommunen er det en betydelig lulesamisk bosetting her.

Fordi Hamarøy er en så sentral lulesamisk kommune bør kategorialmenigheten ha sitt hovedsete der. Det betyr ikke at alle ansatte må jobbe derfra, men for de ansattes egen del vil det å være en naturlig og integrert del av et lulesamisk hverdagssamfunn ha mange fordeler, ikke minst språklig.

Om kategorialmenigheten får sitt hovedsete i Hamarøy, vil ikke nødvendigvis lulesamer bosatt der måtte melde seg inn i kategorialmenigheten, slik pite- og

lulesamer bosatt andre steder må gjøre. Lulesamer bosatt i Hamarøy vil uansett ha samme rett som tidligere til å bli betjent av sin lokale kirke, gitt sameloven § 3-6 og at Hamarøy er språkvitaliseringskommune. Også i framtida vil Hamarøy kommune som følge av kirkeordningen, måtte bidra til å medfinansiere lulesamisk kirkeliv innad i kommunen. Kommunen kan naturligvis ikke forventes å bidra til å finansiere eller på andre måter å ta ansvaret for tjenester for lulesamer bosatt i andre kommuner.

Det anbefales at Sør-Hålogaland bispedømmeråd, lulesamisk menighetsråd og kirkestab samt Hamarøy kirkelige fellesråd i fellesskap blir enige om hvilke tjenester, inkl nivå og omfang, som den pite- og lulesamiske katedralmenigheten skal utføre lokalt i Hamarøy.

Stavanger bispedømmeråd

Ja

Målet med menigheten må være å møte behovet for gudstjenester, kirkelige handlinger, kirkelig kulturliv, diakoni, individuelle tjenester og menighetsarbeid for den pite- og lulesamiske befolkningen.

En katedralmenighet vil også være en ressurs for hele kirken i forhold til dette.

Stavanger bispedømmeråd ser det ikke som nødvendig å se etter alternativer til dette.

Stavanger bispedømme har erfaring med en valgmenighet parallelt med soknemenigheter. Vi har sett at det er mulig å ha flere kirkelige tilbud på samme sted. Når det er slik, vil alltid godt samarbeid og god kontakt mellom de ulike enhetene være viktig.

Uten å kjenne situasjonen lokalt, vil vi tro det kan ligge godt til rette for samarbeid mellom en pite- og lulesamisk katedralmenighet og de geografiske soknene der menigheten befinner seg og har virksomhet. Det vil være viktig å sette av tid til å arbeide med dette.

Nei

Stig Morten Kristensen

Ja

Ved å opprette en pite- og lulesamisk kategorialmenighet viser kirken at den mener alvor med sitt ønske om forsoning. Samtidig anerkjennes pite- og lulesamers grunnleggende rett til selvbestemmelse i kirken.

Per i dag finnes det ingen ordninger som sikrer pite- og lulesamene reell innflytelse i sine lokale menigheter. Innenfor forkynnelse, liturgi, trosopplæring, diakoni og sjelesorg møter pite- og lulesamer som oftest ingen teologiske refleksjoner som tar utgangspunkt i samisk eller annen urfolksteologi. I de fleste kirkelige sammenhenger er pite- og lulesamisk språk i stor grad fraværende.

En kategorialmenighet vil, på en helt annen måte enn dagens ordninger, kunne gi alle pite- og lulesamer – uavhengig av bosted – tilgang til kirkelige tjenester som er tilrettelagt for deres språk, kultur og teologiske perspektiv. Det er viktig å være klar over at mange pite- og lulesamer i dag bor utenfor sine tradisjonelle bosettingsområder. Gjennom årene har den svake stillingen til pite- og lulesamisk kirkeliv kommet til uttrykk blant annet gjennom et fullstendig fravær av samisk rekruttering til kirkelige stillinger og utdanningsløp.

Det lulesamiske kirkelivsprosjektet markerte et vendepunkt ved å gi rom for bruk av det lulesamiske språket og anerkjenne behovet for å utvikle både samisk teologi og språk. Dette har ført til en tydelig endring i rekrutteringssituasjonen: viktige stillinger som guojmmevájaldiddje (medvandrer/diakoni) og lájddistiddje (menighetspedagog) er nå besatt av kompetente lulesamer. Stadig flere opplever også at kirken, gjennom denne nye retningen, har blitt mer relevant og nærværende enn før.

En tilsvarende utvikling kan på sikt finne sted i de pitesamiske områdene. Gjennom målrettet innsats kan kirken bidra til økt språkbruk, rekruttering og utvikling av medarbeidere som både behersker pitesamisk og har inngående kjennskap til pitesamisk kultur.

Nei.

Erfaringen viser med all mulig tydelighet at dagens situasjon ikke er bærekraftig. Pite- og lulesamers minoritetsposisjon i kirke og samfunn er svært sårbar. Behovet for å styrke den samiske identiteten i kirken – gjennom språk, kulturuttrykk og tros- og livserfaringer – er under konstant press.

I møtet med norsk språk og majoritetskultur blir rommet for det samiske lett for trangt. Skal kirken være en reell kirke for og med pite- og lulesamer, trengs en endring som er både systematisk og forutsigbar – ikke, som i dag, avhengig av enkeltansattes personlige engasjement.

Det er viktig å erkjenne at det lule- og pitesamiske kirkelivet – både historisk og i dag – lider under et betydelig underskudd på strukturer, rammer og ressurser. Dette svekker muligheten til å utvikle et kirkeliv på egne premisser, og fører til at det stadig må tilpasses majoritetens behov. Resultatet er marginalisering og usynliggjøring av samiske perspektiver i kirken. Ser vi bort fra de forsøkene som er gjort gjennom de siste fire årenes prosjektarbeid, finnes det i dag ikke noe etablert og innholds bestemt pite- eller lulesamisk kirkeliv som på vesentlige områder skiller seg fra det norske.

Det er bare å erkjenne at arbeidet med samisk teologi har i liten grad nådd ut til lokalmenighetene. Samiske liturgier eksisterer hovedsakelig som oversettelser av kirkens norske liturgier, og brukes sjelden i sin helhet. Ofte begrenses det samiske innslaget til enkelte språklige markeringer som nådehilsen og velsignelse. Av hensyn til norske gudstjenestedeltakere foregår det meste av gudstjenester og kirkelige handlinger fortsatt på norsk, inkludert salmesangen.

Akkurat som kirken gjennom etableringen av Saemien Åålmege har anerkjent sørsamenes behov for vern om sitt kirkeliv, må den gi tilsvarende anerkjennelse til pite- og lulesamene. Opprettelsen av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil først og fremst innebære at kirken formelt anerkjenner behovet for et varig vern om utviklingen av dette kirkelivet – uavhengig av bosted. Det norske kirkelivet skal ikke lenger være eneste premissleverandør eller begrensende faktor. Ingen skal miste rettigheter eller muligheter som de har i dag.

I de første årene etter etableringen vil det være avgjørende å videreføre og bygge videre på det arbeidet som det fireårige lulesamiske kirkelivsprosjektet har startet. Uten en egen kategorialmenighet vil det være vanskelig, om ikke umulig, å omsette den kunnskapen som nå finnes, til praktisk og bærekraftig virkelighet. Særlig i etableringsfasen, men også på lengre sikt, vil det være viktig å videreføre det gode samarbeidet mellom de lokale kirkelige strukturene i Hamarøy og den nye kategorialmenigheten. Hamarøy har en stor lulesamisk befolkning, og det er her det allerede finnes gode rutiner og samhandling mellom norsk og lulesamisk kirkeliv. Derfor bør både det administrative og det kirkelige hovedsetet legges til Drag i Hamarøy.

Dette innebærer blant annet at presten i den pite- og lulesamiske kategorialmenigheten bør inngå i den lokale gudstjenesteturnusen, og – sammen med lājddistiddje (trosopplærer) – ha ansvar for både samiske og norske konfirmanter i Drag og Helland sokn, slik ordningen allerede fungerer i dag. For oss i det pitesamiske området vil dette være en naturlig start – et første skritt i en prosess som må videreføres i tett dialog med de lulesamiske miljøene i regionen. Akkurat som i Saemien Åålmege kan vi på sikt se for oss at det nære samarbeidet mellom lokalmenigheten og pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil kunne endre seg, enten fordi behovet for tjenester fra pite- og lulesamiske kirkemedlemmer bosatt andre steder i landet krever det, eller fordi rekrutteringen til kirkefaglige stillinger krever det. I så fall vil ansatte i pite- og lulesamisk kategorialmenighet kunne bo og

gjøre sine tjenester fra ulike steder, men helst innenfor de to samiske kjerneområdene, fra Gildeskål/Saltdal i sør mot Narvik i nord.

For pitesamene lokalt vil etableringen av en kategorialmenighet ikke innebære noen store omveltninger, annet enn at tilgangen til samisk kompetanse i kirken blir større. Likedan vil det oppstå en helt ny mulighet for å delta i selvstendige samiske styringsorganer i kirken.

Det er dessuten viktig å bemerke at pite- og lulesamiske kirkemedlemmer fortsette å ha de samme rettighetene i den lokale geografiske menigheten akkurat som før.

Stig Morten Kristensen, daglig leder Sállto bidumsáme guovdátj/Salten pitesamiske senter, Andrine Øvervoll Eivik, guojmmevájaldiddje/medvandrer i lulesamisk kirkeliv Kurt Solstrøm, assisterende kirkeverge i Hamarøy og prosjektleder i lulesamisk kirkeliv

Ja

Gjenopprettelse av gammel urett. Forsoning gjennom selvbestemmelse i eget kirkeliv. Alle pite- og lulesamer, uavhengig av bosted, får tilgang til kirkelige tjenester og fellesskap, der pite- og lulesamisk språk, verdier/kultur, livserfaringer og samisk teologi legges til grunn.

Nei

Ingen som melder seg inn i kategorialmenigheten mister sine rettigheter i sin geografiske lokalmenighet, men får tilgang til tjenester og fellesskap som ikke gis i lokalmenighetene, med vekt på språk, kultur, felles livserfaringer og samisk teologi. Organisering i hovedsak som Saemien åålmege, tilpasninger lokalt i Hamarøy gjennom avtale mellom kategorialmenighetens menighetsråd, Hamarøy kirkelige fellesråd og Sør-Hålogaland bispedømmeråd.

Vår kronikk i avisene Vårt Land og Avisa Nordland, 13. november 2025:

Oppgjør med kirkelig urett

Den stortingsoppnevnte Sannhets- og forsoningskommisjonens melding til Den norske kirke var ikke til å misforstå. Kirken var ikke et passivt redskap i

myndighetenes for forskningspolitikk. Den lot seg aktivt bruke. Iflg kommisjonen har kirken i dag et stort ansvar og en selvstendig rolle å spille i arbeidet for oppgjør og forsoning.

Den gode nyheten er at Den norske kirke har tatt utfordringen. Den er i gang.

På sitt møte i mars 2026 skal Kirkemøtet, kirkens øverste organ, behandle de første sakene som nettopp har til hensikt å lede til oppgjør og forsoning. En av disse gjelder opprettelsen av en særskilt struktur for pite- og lulesamisk kirkeliv, en såkalt kategorialmenighet.

Til grunn for denne saken ligger det en voksende erkjennelse i kirken av at uretten mot de to samiske språkminoritetene i midtre og nordlige Nordland, ikke kan fortsette. I kommisjonens rapport nevnes flere anledninger der lulesamene har kjent seg alvorlig sviktet av kirken. Heller ikke pitesamene har mye positivt å se tilbake på i sine møter med kirken. Mens språket lenge har vært alvorlig utrydningstruet, har pitesamene selv gjort en formidabel jobb med å sikre språket slik at det kan bevares for framtida, og bidra til revitaliseringen av pitesamisk identitet og kultur.

Kategorialmenigheter er ingen ny oppfinnelse i Den norske kirke. Det mest kjente eksempelet er Døvekirken som har eksistert helt siden 1894, dvs i over 130 år. Et annet og adskillig nyere eksempel er Saemien Åålmege eller Sørsamisk menighet. Den ble opprettet for bare ti år siden, i 2015, for å gi alle sørsamer et likeverdig språk- og kulturtilpasset kirkelig tilbud uavhengig av bosted. Det som kjennetegner en kategorialmenighet er at den i motsetning til kirkens vanlige soknemenigheter, henvender seg til en bestemt kategori eller gruppe av kirkemedlemmer, gjerne for å ivareta og styrke en kulturell egenart og/eller språk. Både døvekirken og sørsamisk menighet er i så måte gode eksempler på velfungerende og godt begrunnede kategorialmenigheter.

Ved opprettelsen av nye kategorialmenigheter er det et viktig prinsipp at ingen som tilbys medlemskap og betjening gjennom en kategorialmenighet skal miste sine rettigheter i det soknet de bor. Slik vil det også være for de som måtte bli medlemmer av en pite- og lulesamisk menighet. De vil fortsette å være kirkemedlemmer også i sine lokalmenigheter. Det nye er at de nå, om de selv ønsker det, vil få tilgang til språk- og kulturkompetente kirkelig tjenester ved alle livets høytider, dvs dåp, konfirmasjon, vielser og begravelser, i tillegg til diakoni og sjelesorg. Og dessuten, alle som melder seg inn får også muligheten til å delta aktivt i utviklingen av pite- og lulesamisk kirkeliv, ved å stille til valg og selv gi sin stemme ved valg av pite- og lulesamisk menighetsråd.

Inspirert av opprettelsen av Saemien Åålmege, Sannhets- og forsoningskommisjonens tydelige tale og det vi selv opplever som et reelt behov blant mange pite- og lulesamer, har ideen om en felles pite- og lulesamisk kategorialmenighet vokst fram gjennom gode møter og samtaler mellom ulike aktører i pite- og lulesamisk kirke- og samfunnsliv. Vi som skriver dette innlegget sammen, er blant dem. Vi har stor tro på tiltaket. Vi tror at vi ved å gå sammen om en felles

kategorialmenighet, kan oppnå mye mer sammen, enn vi kan hver for oss. Vi håper og tror at en kategorialmenighet der pite- og lulesamer selv legger premissene for sitt kirkeliv, er det som skal til for at pite- og lulesamer endelig kan oppleve kirken som et sted der samisk identitet, språk, kultur og teologi styrkes, ikke trues.

Sven Becker, Prost i Salten

Ja

Tilgjengelighet og forståelse for pite/lulesamisk språk både i kjerneområder, men også over hele lande. Ansatte i kategorialmenigheten blir en naturlig ressurs for alle menigheter i områder med pite/lulesamisk tilknytning.

Tilbud om pite/lulesamisk trosopplæring, eldrearbeid, prosjektarbeid både regionalt og nasjonalt.

siden mye av behovene handler om språk, samt kulturforståelse og - utøvelse, mener jeg at kategorialmenighets-tenkning er den beste måten å ivareta og kvalitetssikre dette på.

Så svaret er NEI.

Dette har jeg ikke noe utfyllende svar på. Men som tidligere nevnt forventer jeg at ansatte i kategorialmenigheten kan bidra med lokale og regionale løft i de respektive språkområder.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd

Ja

Den viktigste effekten av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet er at den vil kunne gi et langt bedre kirkelig tilbud til alle pite- og lulesamer på deres egne premisser uavhengig av bosted.

Et stort antall lulesamer bor i dag utenfor de tradisjonelle lulesamiske områdene. Noen av disse har bevisst valgt å bosette seg andre steder som følge av skader etter fornorskningen. For disse kan en utstrakt hånd og en anerkjennelse fra kirkens side gjøre en stor forskjell. En kategorialmenighet vil ikke bare gi tilbud om kirkelig

betjening, men også sikre pite- og lulesamer retten til selvbestemmelse og selvrepresentasjon i menighetens styrende organ. Pr i dag er pite- og lulesamene i en minoritetsposisjon, uten reell innflytelse i sine geografiske menigheter. I møte med kirken når det gjelder forkynnelse, liturgi, trosopplæring, diakoni og sjelesorg, møter pite- og lulesamer ingen refleksjoner rundt samisk eller annen urfolksteologi. Stort sett overalt er pite- og lulesamisk språk fraværende.

Den svake stillingen til pite- og lulesamisk kirkeliv har også kommet til uttrykk i form av et totalt fravær av rekruttering til kirkelige stillinger. Da det lulesamiske kirkelivsprosjektet på en helt annen måte enn før erkjente behovet for å arbeide med samisk teologi og språk, har vi sett en endring også i rekrutteringssituasjonen. Vi ser også at kirken i større grad enn før blir sett på som relevant i lulesamiske miljøer.

En kategorialmenighet vil også opparbeide en kompetanse innen pite- og lulesamisk kirkeliv som kommer andre menigheter i bispedømmet og i Den norske kirke generelt til gode. Denne styrkingen har vi allerede sett gjennom prosjektet lulesamisk kirkeliv. Ansatte i prosjektet har bidratt med kompetanseheving til menigheter og ansatte i bispedømmet gjennom kurs og veiledning. Kirken oppleves også mer relevant inn i samiske miljøer når den innehar faglig samisk kompetanse i møte med mennesker.

Nei.

Pite- og lulesamisk kirkeliv mangler strukturer, rammer og ressurser som kan gi pite- og lulesamisk kirkeliv det de trenger for å kunne utvikle seg på sine egne premisser, uten å måtte ta hensyn til majoritetens behov. I dag finnes det ikke et reelt pite- eller lulesamisk kirkeliv som på vesentlige områder skiller seg fra det norske. Arbeidet med samisk teologi har i liten grad nådd lokalmenighetene. Samiske liturgier finnes kun i form av oversettelser av kirkens norske liturgier. Sjelden eller aldri brukes disse i sin helhet. Av hensyn til de norske gudstjenestedeltakerne foregår det meste i gudstjenester og kirkelige handlinger på norsk. Det samme gjelder salmesangen. Ved de fleste gudstjenester og kirkelige handlinger synges de fleste salmer på norsk.

Den norske kirke har gjennom flere år hatt som mål å jobbe for å sikre rettigheter og likebehandling av samiske medlemmer i Den norske kirke. Erfaringen viser at dette er vanskelig. Pite- og lulesamers minoritetsposisjon i kirke og samfunn er svært utsatt. Pite- og lulesamers behov for å styrke sin samiske identitet i kirken gjennom språk, kulturuttrykk samt tros- og livserfaringer er under konstant press. I møte med norsk språk og majoritetskultur vil rommet for det samiske være svært lite.

Vi trenger en endring som er systematisk og forutsigbar og ikke som nå, avhengig av et personlig engasjement fra enkeltmennesker.

Lulesamer har selvstendige behov for kirkens tjenester på egne premisser:

a. Lulesamer bosatt i Hamarøy – landets eneste lulesamiske språkforvaltningskommune. Innenfor de fire soknene i Hamarøy er det ikke

likebehandling av lulesamiske kirkemedlemmer. Det er kun lulesamene som er bosatt i Drag og Helland sokn som uten videre kan forvente en viss kirkelig betjening på lulesamisk språk. De kirkelige ressursene med samisk kompetanse er også her svært begrenset og sårbar. Pr i dag er det ytterst få kirkelige medarbeidere med lulesamisk språk- og kulturkompetanse.

b. Lulesamer bosatt i de øvrige tradisjonelle lulesamisk bosettingsrådene Narvik, Steigen, Sørfold, Fauske og Bodø, har pr i dag ingen rettigheter når det gjelder kirkelig betjening på lulesamisk. I tillegg er det lulesamiske språkområdet spredt over tre ulike prostier – Ofoten, Salten og Domkirken. Denne kirkelige inndelingen kan vanskeliggjøre en tilrettelagt kirkelig betjening av lulesamer bosatt i sitt eget område.

c. Lulesamer bosatt i andre deler av landet har enda færre muligheter til å få kirkelig betjening på lulesamisk.

Over flere år har Den norske kirke jobbet med å sikre rettigheter og likebehandling overfor samiske medlemmer i kirken, ved å opprette Samisk kirkeråd og Saemien Åålmege (samisk menighet i sørsamisk område). Pite- og lulesamisk kirkeliv kan fort bli marginalisert, noe som kan ivaretas av en kategorialmenighet for å utvikle pite- og lulesamisk kirkeliv med utgangspunkt i sine egne premisser, historie, språk og kultur.

Når det gjelder spørsmålet om hvordan samvirket mellom kategorialmenighet og lokalmenighetene kan bli, vil det særlig i en etableringsfase og også videre, være behov for et tett og tillitsfullt samarbeid mellom de lokale kirkelige strukturene i Hamarøy og kategorialmenigheten. Både av hensyn til den betydelige bosettingen av lulesamer i Hamarøy, og at det i Hamarøy allerede er gode rutiner og samhandling mellom norsk og lulesamisk kirkeliv, bør kategorialmenigheten ha både administrativt og kirkefaglig tilhold på Drag i Hamarøy. Det innebærer bl.a. at presten i lulesamisk kategorialmenighet, også kan og bør inngå i en gudstjenesteturnus lokalt. Likedan kan presten sammen med lājddistiddje/trosopplærer akkurat som i dag, ha ansvaret for både samiske og norske konfirmanter i Drag og Helland sokn som uansett er elever på den samme skolen.

Målet og hensikten er å sikre likeverdet mellom pite- og lulesamisk språk, kultur og identitet og norsk språk og identitet i kirken.

Akkurat som kirken gjennom opprettelsen av Saemien Åålmege har anerkjent sørsamenes behov for vern om utviklingen av sitt kirkeliv, må den også kunne gi den samme anerkjennelsen til pite- og lulesamene. Opprettelsen av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil først og fremst innebære at kirken anerkjenner at pite- og lulesamer, uavhengig av bosted, trenger et varig vern rundt utviklingen av sitt kirkeliv slik at det norske ikke lenger er eneste premissleverandør eller den samme begrensende faktoren som i dag. Ingen skal miste rettigheter eller muligheter som de i dag har.

I de første årene med en pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil det være et stort behov for å fortsette det utviklingsarbeidet som det lulesamiske kirkelivsprosjektet har satt i gang.

Akkurat som i Saemien Åålmege kan man på sikt se for seg at det nære samarbeidet mellom lokalmenigheten og pite- og lulesamisk kategorialmenighet kan måtte endres på, enten fordi behovet for tjenester fra pite- og lulesamiske kirkemedlemmer krever det, eller fordi rekrutteringen til kirkefaglige stillinger krever det. I så fall vil ansatte i pite- og lulesamisk kategorialmenighet kunne bo og gjøre sine tjenester fra ulike steder, men helst innenfor de to kjerneområdene, fra Gildeskål/Saltdal i sør mot Narvik i nord.

Tilgangen til samisk kompetanse i kirken og muligheten for å kunne delta i samiske styringsorganer i kirken, blir større. Lokalt vil pite- og lulesamiske kirkemedlemmer fortsatt ha de samme rettighetene i den lokale geografiske menigheten.

Lokalt i Hamarøy vil lulesamer som kjenner seg hjemme i den læstadianske vekkelsen, fortsatt kunne søke dit, samtidig som de kan oppsøke og bruke den lokale kirken når de ønsker det. Det nye for dem som for alle andre, vil først og fremst ligge i muligheten til en mer forutsigbar, kultursensitiv og kompetent samisk betjening i kirken.

Utfyllende kommentar til vårt svar på spørsmålet om vi støtter opprettelse av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet.

Vi viser til Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport som i et eget kapittel (kap.17) har viet stor oppmerksomhet til velferdsstatens svikt mot lulesamene. I det påfølgende kapittelet (kap.18) viser kommisjonen til kirkens urett og ansvar gjennom sin rolle overfor misjon, nasjonsbygging og fornorskning. I tillegg til å kritisere kirken for sin negative forskjellsbehandling av lulesamene, fastholder kommisjonen at kirken har et selvstendig ansvar for å bidra til gjenopprettelse og forsoning.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd mener opprettelsen av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet være et viktig og effektivt enkelttiltak fra kirkens side når den søker forsoning med utsatte samiske språkminoriteter, pite- og lulesamer. Både pite- og lulesamisk språk, og med sin samiske identitet, er i dag fortsatt alvorlig truet.

Ved å legge forholdene til rette, vil kirken systematisk kunne bidra til å styrke pite- og lulesamisk språkarbeid i kirken. Her vil kirken kunne gjøre en stor og positiv forskjell, også ved å utjevne den uheldige forskjellsbehandlingen av de ulike språkgruppene i kirken.

Torkel Irgens, Domprost i Bodø

Ja

Behovet for samisk med og selvbestemmelse.

Styrke arbeidet med pite og lulesamisk trosopplæring og konfirmantarbeid, og gjennom dette styrke pite og lulesamisk identitet og trosliv.

Jeg tror det er avgjørende nødvendig å videreføre erfaringene fra prosjektet Lulesamisk kirkelivsprosjekt - med fokus på utvikling av helhetlig plan for lulesamisk kirkeliv. Dette arbeidet må videreføres både for pite og lulesamiske kirkeliv.

Det må legges til rette for et tett samarbeid og godt samvirke mellom kategorialmenigheten og lokalmenigheten, og Sør-Hålogaland bispedømmeråd bør lede dette arbeidet. Som Domprost i Bodø ser jeg frem til å samarbeide med denne kategorialmenigheten, og tror dette vil styrke kirkelivet både i lokalmenighetene og i bispedømmet som helhet.

Jeg håper at opprettelsen av pite og lulesamisk kategorialmenighet blir vedtatt på Kirkemøtet i 2026

Tunsberg bispedømmeråd

Ja

Opprettelsen har en tydelig symbolverdi. Når Den norske kirke tar et aktivt skritt for å løfte fram samisk språk og tro, er det et tydelig tegn på erkjennelse og forsoning, og et uttrykk for et inkluderende fellesskap.

En egen kategorialmenighet vil videre kunne bidra til å gjenreise og styrke identiteten, og fungere som et kirkelig utgangspunkt for språkarbeid, liturgisk utvikling, trosopplæring og kulturell identitet.

Nei - ikke så langt vi kan se.

Et viktig moment for å lykkes, er at den lule- og pitesamiske kategorialmenigheten utvikles i nært samspill med lokalmenigheter i regionen. Den bør ha karakter av en ressursmenighet som gir faglig og åndelig støtte, og som legger til rette for gjensidig læring og erfaringsutveksling.

Tunsberg bispedømmeråd støtter i hovedsak forslaget om å opprette en lule- og pitesamisk kategorialmenighet, med følgende forutsetninger:

1. At ordningen sees som en integrert del av Den norske kirkes helhetlige forsoningsarbeid.
2. At det utvikles tydelige samarbeidsformer med lokalmenigheter og bispedømmer.
3. At finansiering, organisering og teologisk forankring avklares før endelig etablering.

Tysfjord og Hamarøy menighetsråd

Ja

Ved å opprette en pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil kirken vise at den mener alvor med sitt ønske om forsoning. På grunnleggende vis anerkjennes pite- og lulesamers rett til selvbestemmelse i kirken. Pr i dag finnes det ingen ordninger som sikrer pite- og lulesamene en reell innflytelse innenfor sine geografiske menigheter. I de fleste tilfeller, det være seg i forkynnelse, liturgi, trosopplæring, diakoni og sjelesorg, møter pite- og lulesamer ingen refleksjoner som bunner i samisk og/eller annen urfolksteologi. I stort sett alle kirkelige sammenhenger er pite- og lulesamisk språk i all hovedsak fraværende. På en helt annen måte enn i dag vil en kategorialmenighet kunne gi alle pite- og lulesamer, uavhengig av bosted, tilgang på tilrettelagte kirkelige tjenester.

Det er viktig å være klar over at et stort antall pite- og lulesamer i dag bor utenfor de tradisjonelle områdene. Noen av disse har bevisst valgt å bosette seg på andre steder som følge av skader etter fornorskningen. For disse kan en utstrakt hånd og en anerkjennelse fra kirkens side gjøre en stor forskjell.

Gjennom alle år har den svake stillingen til pite- og lulesamisk kirkeliv også kommet til uttrykk gjennom et totalt fravær av samisk rekruttering til kirkelige stillinger og utdanningsløp. Etter at det lulesamiske kirkelivsprosjektet på en helt annen måte enn før ga rom for det lulesamiske språket, og anerkjente nødvendigheten av å arbeide med samisk teologi og språk, har vi sett en betydelig endring også i rekrutteringssituasjonen. Gjennom den nye tilnærmingen har viktige stillinger som guojmmevájaldiddje (medvandrer/diakoni) og lájddistiddje (menighetspedagog) blitt besatt av kompetente lulesamer. Gjennom den nye tilnærmingen har stadig flere gitt uttrykk for at den retningen lokalkirken nå tar, vil gjøre kirken mer relevant enn før.

Nei.

Erfaringen viser med all mulig tydelighet at det ikke er mulig. Pite- og lulesamers minoritetsposisjon i kirke og samfunnsliv er svært utsatt. Lule- og pitesamers behov for å styrke sin samiske identitet i kirken gjennom språk, kulturuttrykk samt tros- og livserfaringer er under konstant press. I møte med norsk språk og majoritetskultur i kirken vil rommet for det samiske alltid være trangt. Vi trenger en endring som er systematisk og forutsigbar og ikke som nå, avhengig av enkeltansattes personlige engasjement.

Tre «grupper» av lulesamer som alle har selvstendige behov for kirkens tjenester på egne premisser:

- a. Lulesamer bosatt i Hamarøy – landets eneste lulesamiske språkforvaltningskommune. Selv ikke innenfor de fire soknene i Hamarøy er det reell likebehandling av alle lulesamiske kirkemedlemmer. Pga en presset ressursituasjon er det i første rekke lulesamene som er bosatt i Drag og Helland sokn som kan forvente en viss kirkelig betjening på lulesamisk språk. Pr i dag er det ytterst få kirkelige medarbeidere med lulesamisk språk- og kulturkompetanse. Å måtte basere seg på frivilligheten for å ivareta et minimum av samisk språk og kulturforståelse i landets eneste lulesamiske språkforvaltningskommune, er ikke bare sårbart, det er fullstendig uakseptabelt.
- b. Lulesamer bosatt i Hamarøys omkringliggende kommuner, som alle er innenfor det tradisjonelle lulesamiske bosettingsområdet. Lulesamer bosatt i de lulesamiske kommunene Narvik, Steigen, Sørfold, Fauske og Bodø har pr i dag verken rettigheter eller reelle tilbud om kirkelig betjening på lulesamisk. Til alt overmål er det lulesamiske språkområdet spredt over tre ulike prostier – Ofoten, Salten og Domkirken. Den kirkelige inndelingen, inkl den geografiske menighetsinndelingen, vanskeliggjør ikke bare, noen ganger er den direkte til hinder for en tilrettelagt kirkelig betjening av lulesamer bosatt i sitt eget område.
- c. Lulesamer bosatt andre steder i landet. Det sier seg selv at lulesamer bosatt i andre deler av landet om mulig er enda verre stilt. Gjennom det fireårige kirkelivsprosjektet er det avdekket et stort behov for språk- og kulturtilpassete tjenester for lulesamer bosatt over hele landet.

Det er viktig å erkjenne at lule- og pitesamisk kirkeliv gjennom alle år, også i dag, lider av et stort underskudd på strukturer, rammer og ressurser som kan gi lule- og pitesamisk kirkeliv det vernet det trenger til å kunne utvikle seg på sine egne premisser, dvs uten å bli marginalisert og usynliggjort ved stadig på nytt å måtte ta hensyn til majoritetens behov. Ser vi bort fra de forsøkene som er gjort gjennom de

siste fire års prosjektarbeid finnes det pr i dag ikke noe etablert og innholdsbestemt pite- og/eller lulesamisk kirkeliv som på noen vesentlige områder skiller seg fra det norske. Arbeidet med samisk teologi har i liten grad nådd lokalmenighetene. Samiske liturgier finnes kun i form av oversettelser av kirkens norske liturgier. Sjelden eller aldri brukes disse i sin helhet, som regel bare i form av språklige markeringer med nådehilsen og velsignelse på samisk. Av hensyn til de norske gudstjenestedeltakerne foregår det meste i gudstjenester og kirkelige handlinger på norsk. Det samme gjelder salmesangen. Ved de fleste gudstjenester og kirkelige handlinger synges flertallet av salmer på norsk.

Når spørsmålet om en pite- og lulesamisk kategorialmenighet har vært oppe til samtale i Drag og Helland menighet har det hendt at noen har satt ord på en uro for om en kategorialmenighet vil kunne føre til at lulesamer og nordmenn ikke lenger vil møtes til gudstjeneste, at resultatet av en slik nyetablering skulle føre til splittelse med parallelle gudstjenester for hhv samer og nordmenn.

Det er viktig å være klar over at denne uroen i stor grad har sin rot i kirkens egen uvilje mot å bruke lulesamisk språk i kirken. Da tidligere sokneprest Magne Kolvik som den aller første, fra midt på 1990-tallet, begynte å bruke språket i enkelte gudstjenester skapte det sterke reaksjoner og protester. Mens enkelte reiste seg og gikk valgte noen å holde seg helt borte fra gudstjenesten. Fortsatt hender det at enkelte gir uttrykk for at de ikke ønsker at det lulesamiske språket skal brukes, f.eks. ved begravelser i egen familie. Svaret fra kirkens side er ikke å gi etter for dette, men å bruke det mer systematisk og i en ramme som gjør det trygt, uten fare for konfrontasjoner og ytterligere skamreaksjoner.

Akkurat som kirken gjennom opprettelsen av Saemien Åålmege har anerkjent sørsamenes behov for vern om utviklingen av sitt kirkeliv, må den også gi den samme anerkjennelsen til pite- og lulesamene. Opprettelsen av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil først og fremst innebære at kirken anerkjenner at pite- og lulesamer, uavhengig av bosted, trenger et varig vern rundt utviklingen av sitt kirkeliv slik at det norske ikke lenger er eneste premissleverandør eller den samme begrensende faktoren som i dag. Ingen skal miste rettigheter eller muligheter som de i dag har.

De første årene med en pite- og lulesamisk kategorialmenighet vil det være stort behov for å fortsette det viktige utviklingsarbeidet som det fireårige lulesamiske kirkelivsprosjektet har satt i gang. Uten en kategorialmenighet vil det være svært krevende, om ikke umulig, å se for seg at den kunnskapen vi i dag har, skal kunne omsettes og videreutvikles til en varig, praktisk virkelighet.

Det vil være behov for at det nære og gode samarbeidet mellom de lokale kirkelige strukturene i Hamarøy og kategorialmenigheten, fortsetter. Både fordi det er mange lulesamer i Hamarøy, men også fordi det her allerede er gode rutiner og god samhandling mellom norsk og lulesamisk kirkeliv, bør kategorialmenigheten ha både

administrativt og kirkefaglig hovedsete på Drag i Hamarøy. Det innebærer bl.a. at presten i lulesamisk katedralmenighet, også kan og bør inngå i en gudstjenesteturnus lokalt. Likedan kan presten sammen med lájddistiddje/menighetspedagogen akkurat som i dag, ha ansvaret for både samiske og norske konfirmanter i Drag og Helland sokn som uansett er elever på den samme skolen.

Akkurat som i Saemien Åålmege kan vi på sikt se for oss at det nære samarbeidet mellom lo

I Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, kapittel 17, omtales velferdsstatens svikt mot lulesamene. I det påfølgende kapittelet (kap.18) omtales konsekvensene av kirkens misjon og medansvar for nasjonsbygging og fornorskning. I tillegg til å påpeke kirkens negative forskjellsbehandling av lulesamene, fastholder kommisjonen at kirken har et selvstendig ansvar for å bidra til gjenopprettelse og forsoning.

Opprettelsen av en pite- og lulesamisk katedralmenighet vil være et målrettet og effektivt tiltak for å gjenopprette tilliten mellom kirken og to av de mest utsatte samiske språkminoritetene – pite- og lulesamene.

Lule- og pitesamisk språk og identitet er fortsatt i dag alvorlig truet.

Ved å etablere en katedralmenighet vil kirken legge til rette for en strukturell, systematisk og reell styrking av pite- og lulesamisk språk og identitet i kirken.